

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1885.

Första Kammaren.

N:o 42.

Fredagen den 15 Maj f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 8 i denna månad.

Anmälades och bordlades Lag-Utskottets utlåtande N:o 62, i anledning af väckta motioner om ändrad lagstiftning rörande oäkta barns arfsrätt.

Föredrogs och bifölls Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 13 innevarande Maj bordlagda utlåtande N:o 17, i anledning af väckt motion om indragning af häradsskrifvare- och kronofogdebefattningarna m. m.

Föredrogs å nyo Stats-Utskottets den 12 och 13 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 10 c, angående uppförande å fjerde hufvudtiteln af ett anslag till lindring af rustnings- och roteringsbesvären.

*Anslag till
lindring af
rustnings- och
roterings-
besvären.*

Friherre Klinckowström: Det nu föredragna Stats-Utskottets betänkande N:o 10 c jemte de två näst följande N:is 11 b och 58 begärde jag vid sistlidna plenum måtte ytterligare bordläggas, på det att tid måtte vinnas till närmare kännedom om de deruti vidrörda förhållandena, och jag anhåller nu att derom få yttra min mening.

Det synes, när man genomgår Stats-Utskottets betänkanden i dessa tre frågor, att Utskottet tagit för gifvet något, som åtminstone konstitutionellt sedt icke är säkert. Om man läser Kongl. Maj:ts proposition rörande så väl ny värnpligslag som äfven den ifrågasatta 30 procent-afskrifningen af så väl grundskatter samt rustnings- och roteringsbesvär för uppehållande af så väl krigshären som flottan, finner man deraf att Kongl. Maj:t sammanbundit dessa båda frågor, afskrifningen och värnpligtslagen, på det sätt, att Kongl. Maj:t *endast för den händelse*, att Riksdagen bifaller Kongl. Maj:ts förslag till ny värnpligslag, för sin del kan godkänna afskrifningen af 30 procent af

Anslag till
lindring af
rustnings- och
roterings-
besvären.
(Forts.)

grundskatternas och indelningsverkets börda; men såsom herrarne alla känna till, har Kongl. Maj:ts förslag till ny värnpligslag alldeles icke blifvit af Riksdagen godkändt, utan inskränkningar och afprutningar hafva dervid blifvit gjorda af högst allvarsam beskaffenhet, så att endast obetydligt eller åtminstone minsta delen återstår af hvad Kongl. Maj:t föreslagit, hvilket utgjorde villkoret för Kongl. Maj:ts godkännande af 30 procent-afskrifningen. Nu har Stats-Utskottet, såsom jag nyss antydde, i sitt betänkande alldeles icke infört dessa Kongl. Maj:ts vilkor rörande antagandet af det Kongl. förslaget till värnpligslag, utan helt simpelt sagt att Kongl. Maj:t har godkänt 30 procent i afskrifning. Men det synes mig konstitutionelt origtigt att, såsom Stats-Utskottet i sitt betänkande N:o 58 företagit sig, uppgöra beräkningen af statsverkets ordinarie inkomster, utan att hafva någon konstitutionel säkerhet för att Kongl. Maj:t godkänner den ifrågasvarande afskrifningen, som verkligen icke innefattar en liten summa, ty genom dessa bördors afskrifning skulle statsverkets ordinarie inkomster minskas med omkring tre millioner kronor årligen, och då grundlagen föreskrifver att sedan inkomsterna blifvit bestämda, och man funnit att dessa icke räcka till de af Riksdagen godkända utgifterna, den återstående bristen skall fyllas med allmän bevillning, inse herrarne lätt att det är en allvarsam fråga, huruvida Kongl. Maj:t godkänner det beslut, som Riksdagen nu fattat rörande den nya värnpligtslagen, eller icke. Visserligen hafva här under diskussionerna så väl i Första som Andra Kammaren åtskilliga af Konungens rådgifvare låtit förstå mer eller mindre klart, att Kongl. Maj:t skulle godkänna de gjorda inskränkningarne i propositionen rörande värnpligtslagen, men icke är det ett konstitutionelt, grundlagsenligt svar på dessa af Riksdagen vidtagna förändringarne. Mig synes att Riksdagen lämpligt borde hafva iakttagit, så att säga, konstitutionel höflighet mot Kongl. Maj:t och begärt ett grundlagsenligt svar på de vidtagna förändringarne i de vilkor, under hvilka Kongl. Maj:t förklarar sig villig att godkänna afskrifningen af 30 procent af grundskatter och indelningsverk. När uti en sådan fråga af otvifvelaktigt mindre vikt, som tillsättning af Riksdagens revisorer, man icke anser sig kunna afgöra saken ensam, utan inväntar Kongl. Maj:ts grundlagsenliga svar, hvilket synes mig fullkomligt riktigt, synes det mig vara ännu viktigare att Riksdagen, innan densamma uppgör inkomstbetänkandet, begär Kongl. Maj:ts godkännande af den form, hvarunder den ifrågasvarande värnpligtslagen, hvarpå 30 procent-afskrifningen beror, blifvit godkänd. Jag vet visserligen att dessa frågor redan i Andra Kammaren blifvit afgjorda, och jag smickrar mig visserligen icke att kunna inverka på Kammarens majoritet, men jag har dock velat till protokollet få min åsigt förvarad, så att man ej må tro, att jag sitter på deras sida, som anse att Kongl. Maj:ts formliga, grundlagsenliga svar i denna fråga är öfverflödigt. På dessa grunder får jag begära, att det ifrågasvarande Stats-Utskottets betänkande N:o 10 c liksom det näst följande N:o 11 b samt det dernäst kommande N:o 58 måtte återremitteras.

Häri instämde Herr *Bergström*.

Friherre von Kræmer: Jag vet icke riktigt, hvar jag hade den siste ärade talaren; han talade, såsom det heter, »de rebus variis et nonnullis aliis». Hans yttrande gick ut öfver så väl Stats-Utskottets betänkande N:o 10 c som 11 b och 58; men då nu endast betänkandet N:o 10 c är föredraget, skall jag, ordningen likmätigt, inskränka mig till att tala derom.

Mig synes, att den ärade talaren sjelf anförde de bästa skäl man kan tänka sig mot det yrkande, han framstälde, då han nemligen om talade det som vi alla veta, att Konungens rådgifvare upprepade gånger under debatten om värnpligtslagen förklarade, att hinder icke mötte från regeringens sida att bifalla Lag-Utskottets sammanjemkningsförslag i dess betänkande N:o 56, i fall det blefve Riksdagens beslut. Vidare har den ärade talaren uppgifvit, att det nu föredragna betänkandet redan är bifallet i Andra Kammaren. Jag kan således icke förstå, hvad en återremiss skulle tjena till, om icke möjligen att uppehålla Riksdagen ett par dagar. Efter mitt förmenande är det en sjelfklar följd, att, då Riksdagen beviljat afskrifning af grundskatterna samt lindring i rustnings- och roteringsbesvären, den äfven beräknar de summor, som dertill måste anslås. Jag inskränker mig därför till att anhålla om bifall till Stats-Utskottets förevarande förslag. Dessutom, om också formelig sanktion å den förändrade värnpligtslagen icke från Kongl. Maj:t ankommit, och om också den allra striktaste form således möjligen skulle under vanliga förhållanden kanske motivera ett uppskof med beslutet om detta anslag, så anser jag dock att det nu kan och bör utan vidare beviljas och att, om deri ligger något formfel, detta, så här i Riksdagens sista timme, då ärendenas afgörande ej tål uppskof, är fullständigt förlätligt; ty jag får erinra om den gamla domareregeln: »känd sak är så god som vittnad».

Friherre Klinckowström: Jag får upprigtigt tacka den siste ärade talaren för det erkännande, han i sitt yttrande gaf åt det formelt rigtiga i mitt yrkande. Hvad åter det beträffar, att jag utan tillräcklig grund nu vidrört de ärenden, som efteråt förekomma på Kammarens föredragningslista, torde det för honom, såsom ledamot i Stats-Utskottet, icke vara obekant, att dessa tre ämnen sammanhånga med hvarandra, i hvad mina anmärkningar angå. För öfrigt far jag bedja Friherre von Kræmer att, då Riksdagen nu slutar, under sommarferierna litet närmare studera grundlagen. Det kunde komma till nytta, i fall Friherre von Kræmer skulle möjligen blifva omvald till nästa Riksdag. Grundlagen innehåller nemligen att statsrådets ledamöter ega Konungen råd gifva, men derpå eger Konungen att fästa det afseende, han finner för riket vara nyttigast. Herrar Statsråd kunna visserligen uppträda i Kamrarne och yttra sig i förevarande ämnen på det ena eller andra sättet; men det är därför icke sagdt, att Konungen, sedan statsråden i konseljen yttrat sig, behagar dervid fästa afseende eller i förevarande fall gilla det betydligt reducerade förslaget till värnpligtslag. Man behöfver blott erinra sig, huru flera ansedda ledamöter af denna Kammare, sedan de godkänt Lag-Utskottets, första gången, i närmaste öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts proposition affattade förslag, till protokollet bestämdt förklarade sig icke

*Anslag till
lindring af
rustnings- och
roterings-
besvären.*
(Forts.)

*Anslag till
lindring af
rustnings- och
roterings-
besvärnen.
(Forts.)*

kunna bifalla det sedermera framlagda sammanjemkningsförslaget. Jag skulle kunna citera yttranden af flera Kammarens mest aktade ledamöter, som i sådant syfte afgifvits. Det är nu alldeles icke otänkbart, att äfven Kongl. Maj:t finner sig för nära trädd i sina åsigter genom godkännande af förslaget till värnpligtslag i dess närvarande, stympade form.

Jag tillåter mig att vidhålla min begäran om återremiss, oaktadt jag på förhand är förvissad, att Kammaren icke kommer att bifalla densamma.

Friherre von Kræmer: Jag skall icke sysselsätta mig med Friherre Klinckowströms åter upprepade råd till mig att studera grundlagen eller med det informatorsuppdrag, som han anser tillhöra sig här i Kammaren; men jag skall endast tillåta mig nämna, att om det osannolika skulle inträffa, att Kongl. Maj:t skulle vägra sanktion å värnpligtslagen och den dermed förbundna skattelindringen, skulle icke något värre inträffa, om Kammaren nu bifaller förevarande betänkande, än att detta anslag icke komme till användning och att man således finge ett motsvarande överskott å statsregleringen för år 1886, att framdeles af Riksdagen disponeras.

Herr Montgomery-Cederhielm: Då Friherre Klinckowström hade ordet, föreföll det i början, som om han icke ämnade göra något yrkande i denna fråga, men han slutade med att begära återremiss, därför att man icke kunde veta, hvad Kongl. Maj:t skulle besluta i frågan. Det kunna vi visserligen icke veta; men vi veta hvad Riksdagen har beslutat, och då är det klart och naturligt, att Riksdagen måste ställa så, att saken blir utförbar, och så att det ena hänger i hop med det andra. Men för att komma till ett sådant resultat, är det alldeles nödvändigt att, då Riksdagen gått in på det förslag, som nu är antaget, den äfven ställer till Kongl. Maj:ts disposition de medel, som behövas för genomförande af den tilltänkta skattelindringen. Att en återremiss på något sätt kunde vara gagnelig, kan jag icke tro och jag får därför yrka bifall till det nu föreliggande betänkandet.

Friherre Klinckowström: Det hördes visserligen, att den siste ärade talaren icke är ledamot af Bevillnings-Utskottet; ty det tycktes för honom vara alldeles obekant, att den allmänna bevillningen skall föreslås till det belopp, som befinnes nödigt, sedan alla andra inkomstkällor till fyllande af statsutgifterna blifvit tagna i beräkning. Här är icke fråga om mindre än tre millioner ordinarie statsinkomster, som antingen skola finnas eller icke finnas, och under sådana förhållanden är det icke en bagatell att fylla den möjligen uppkommande luckan. Om nu Kongl. Maj:t icke förklarar sig nöjd med den af Riksdagen erbjudna värnpligtslagen, utan återtager löftet om 30 procent afskrifning af grundskatter och indelningsverk, skulle statsverkets ordinarie inkomster befinnas ökade med tre millioner kronor, och bevillningen vore då onödigtvis höjd med motsvarande belopp. Att detta icke öfverensstämmer med bevillningens i grundlagen fastställda natur, borde

icke för Herr Montgomery-Cederhielm såsom gammal riksdagsman och statsutskottsledamot hafva varit främmande.

*Anslag till
lindring af
rustnings- och
roterings-
besvärén.
(Forts.)*

Herr Bergström: Så vidt jag kan finna, har Friherre Klinckowström fullkomligt rätt i hvad han andragit. Man har mot honom rigtat den beskyllningen, att han talat »de rebus omnibus et nonnullis aliis»; men jag får deremot uttala såsom min åsigt, att jag sällan hört Friherre Klinckowström hålla sig till ämnet och så uteslutande till ämnet som denna gången. Jag anser det vara rådligast att återförvisa detta betänkande, på det att Stats-Utskottet må få tid att öfverväga, hvad man lämpligen skulle kunna sätta in för att utmärka anslagets vilkorliga egenskap och dess obehöflighet, så länge Kongl. Maj:t icke sanktionerat den af båda Kamrarne antagna nya värnpligt-lagen. Jag förenar mig således med Friherre Klinckowström och yrkar återremiss af det föredragna betänkandet.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde Herr Grefven och Talmannen enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad Utskottet i förevarande utlåtande hemställt och vidare derpå att utlåtandet skulle till Utskottet återförvisas, samt förklarade sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Flere ledamöter begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:
Den, som bifaller Stats-Utskottets utlåtande N:o 10 c, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, visas utlåtandet åter till Utskottet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 44;

Nej — 38.

Föredrogos å nyo och biföllos Stats-Utskottets den 12 och 13 i denna månad bordlagda utlåtanden:

N:o 11 b, angående uppförande å femte hufvudtiteln af ett anslag till lindring i rustnings- och roteringsbesvärén med mera; samt

N:o 58, angående beräkningen af statsverkets ordinarie inkomster.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets den 12 och 13 innevarande Maj bordlagda memorial N:o 6, med anledning af Kamrarnes olika beslut i fråga om föreslagna åtgärder i och för upphörande af de enskilda bankernas rätt att utgifva egna banksedlar å tio kronor.

1 punkten.

Voteringsproposition för gemensam omröstning i en bankfråga.

Herr Bergström: Stadgandet i 65 § Riksdagsordningen, jemfördt med motsvarande stadganden i 69 och 70 §§ Regeringsformen, att, när i fråga om Riksbankens eller Riksgäldskontorets styrelse och förvaltning Kamrarne fatta stridiga beslut, som ej uppå vederbörligt Utskotts förslag varda sammanjemkade, begge Kamrarne skola, hvar för sig, rösta om de olika beslut, hvori hvardera förut stannat, innebär otvifvelaktigt en afvikelse från den tanke, som genomgår vår grundlag, nemligen att Riksdagen är fördelad på tvenne Kammare med lika och sjelfständig rätt att besluta. Nämda stadgande innehåller sålunda ett undantag från hvad man kallar 2-kammar-systemet. Grunden för detta undantagsstadgande är tydlig och uppenbar. Det finnes nemligen frågor, som äro så beskaffade, att de icke kunna eller böra förfalla. Jag ifrågasätter ej visheten och klokheten af detta stadgande; tvärt om, det har räddat vårt land från många slitningar, för hvilka ett vårt grannland varit utsatt. Men jag vill fästa uppmärksamheten på, att denna bestämmelse dock är en undantagsbestämmelse, och deraf följer, att man måste tillämpa den inskränkande tolkningen på detta stadgande, ty, såsom vi jurister pläga säga, undantagsbestämmelser äro strictissimi juris.

Det är därför som jag alltid med den största uppmärksamhet tager del af de förslag, som vederbörande Utskott framlägger till så kallade samfälda voteringar.

Jag har vid genomläsandet af Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets memorial N:o 6, med anledning af Kamrarnes olika beslut i fråga om föreslagna åtgärder i och för upphörande af de enskilda bankernas rätt att utgifva egna banksedlar å tio kronor, kommit i tvifvelsmål, huruvida här verkliga föreligger ett fall, då samfäld voting grundlagsenligt bör anställas, och mina tvifvelsmål hafva varit så starka, att jag ansett mig böra underställa dem denna Kammares upplysta bepröfvande.

Jag vill här icke fästa mig vid något, som verkliga är formelt origtigt i denna voteringsproposition, nemligen att nej-propositionen innefattar mycket mer än den borde göra. Den lyder sålunda: »Vinner Nej, har den af Herr S. Johnson m. fl. väckta motionen, i enlighet med Första Kammarens beslut, blifvit af Riksdagen afslagen». Men den borde väl endast syfta på, att om nej vinner, har hvad ja-propositionen innehåller blifvit af Riksdagen afslaget; hvad nej-propositionen derutöfver innehåller hörer rätteligen till 2:dra punkten. Detta betyder dock ingenting i sak.

Det mål, som motionärerna åsyftat, har varit att redan med innevarande års utgång få indragna de enskilda bankernas sedlar å 10 kronor. Den väg, som de föreslagit för uppnående af detta mål, var

en skrifvelse till Kongl. Maj:t, i hvilken Riksdagen skulle anhålla, att »Kongl. Maj:t täcktes förordna om upphörande med 1885 års utgång af de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar å tio kronor och i sammanhang dermed anmäla de beslut, Riksdagen för sådan händelse i anledning af yrkandet i punkten N:o 1 här ofvan funnit böra från Riksdagens sida vidtagas.» Och för att nå denna sin önskan föreslå motionärerna i den första punkten, såsom herrarne alla veta, att ett visst belopp af svenska statsobligationer skulle öfverlemnas till Riksbanken etc. etc.

Voteringsproposition för gemensam omröstning i en bankfråga.
(Forts.)

Första Kammaren har nu afslagit frågan om denna skrifvelse och dermed också tydligen uttalat, att den icke vill till detta mål.

Andra Kammaren har deremot efter en föregående återförvisning beslutat, att en underdånig skrifvelse skulle afgå till Kongl. Maj:t af det innehåll, jag förut här nämnde; och för att bereda möjlighet för Kongl. Maj:t att handla så, som Andra Kammaren önskar, har samma Kammare antagit vilkorliga stadganden att införas i reglementet för Riksgäldskontoret och i reglementet för Riksbankens styrelse och förvaltning.

Jag kan för min del icke finna, att här föreligger en fråga, som icke *kan* eller icke *bör* förfalla; ty hvad utsigt förefinnes väl, att Kongl. Maj:t skulle vilja medverka till att redan med innevarande års utgång de enskilda bankernas tiokronesedlar skulle indragas? Hade Kongl. Maj:t haft en sådan tanke, hade Kongl. Maj:t otvivelaktigt till denna Riksdag uttalat densamma och då också begärt, att Riksdagen ville vidtaga de åtgärder, som möjliggjorde en sådan indragning af dessa sedlar utan att åstadkomma rubbning i den allmänna rörelsen.

Man invänder härvid säkerligen, att, enligt 1874 års lag angående banker med sedelutgifningsrätt, sedlar å 5 och 10 kronor få utgifvas blott intill dess Kongl. Maj:t förordnar att de skola upphöra; och man kommer säkerligen vidare att åberopa, att regeringen år 1879 i sammanhang med förslaget om indragning af femkronesedlarna uttalade sin afsigt vara att förordna att redan vid 1882 års slut tiokronesedlarna jemväl skulle indragas, för den händelse Riksdagen medverkade dertill genom vissa förutsatta åtgärder. Men detta uttalande af Kongl. Maj:t har längesedan förfallit; och det vilkorliga stadgande, som insattes i 1879 års bankreglemente, förefinnes icke vidare. Nu är det således att skapa en orimlig förutsättning blott för att i reglementet få in det stadgande man vill hafva.

För min del tror jag icke, att regeringen skulle våga rigta ett sådant hugg mot vårt näringslif som det att indraga tiokronesedlarna redan vid detta års utgång. Till och med Riksdagens fullmäktige i Riksbanken hafva ju i sitt afgifna utlåtande yttrat, att detta vore alldeles för brådstörtande, och uttalat att indragningen kunde ske först under åren 1886, 1887 och 1888.

Det är på dessa grunder som jag håller före, att man icke till följd af en sjelfskapad orimlig förutsättning — en förutsättning af något som icke existerar — behöfver eller bör införa dessa vilkorliga stadganden i reglementena för Riksbankens och Riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, och som jag för det närvarande anser mig böra yrka afslag på ifrågavarande voteringsproposition.

Voteringsproposition för gemensam omröstning i en bankfråga.
(Forts.)

Friherre Åkerhielm: Då den i lagfrågor särdeles förfarne man, som nu har och äfven haft föregående Riksdagars förtroende att vara ordförande i Lag-Utskottet, vid detta tillfälle inlåtit sig på en grundlagsfråga och egnat en särskild uppmärksamhet i formelt hänseende åt det förslag till voteringsproposition, hvilket det sammansatta Stats- och Banko-Utskottet, i hvars förhandlingar jag deltagit, framlagt för Riksdagen, lär det vara min skyldighet att, så vidt jag förmår och på grund af den erfarenhet jag till äfventyrs lyckats skaffa mig om behandlingen särskildt af grundlagsfrågor vid våra riksdagar, angifva de skäl, som synas mig tala för, att Riksdagens Första Kammare denna gång icke bör stanna vid att afslå den föreliggande voteringspropositionen.

På sätt Herr Bergström här framhållit, äro de paragrafer i Regeringsformen och den paragraf i Riksdagsordningen, som han åberopade, i vårt statsskick afsedda för undantagsfall. Det är fullkomligt riktigt. På sätt Herr Bergström påpekade, bör ett sådant undantagsstadgande förefinnas, då vårt nuvarande statsskick måste från tvåkammersystemet vid gemensam votering öfvergå till enkamarsystemet. Jag gifver honom deri fullkomligt rätt.

Frågan gäller då, enligt min uppfattning: Förelåg här inför Sammansatta Utskottet ett fall, då man, när Andra Kammarens och Första Kammarens beslut skulle sammanställas vid hvarandra, haft tillfälle till en sammanjemkning? Nej, det torde ingen kunna påstå. Förelåg då här anledning att förklara, att frågan var af sådan beskaffenhet att den grundlagsenligt bort förfalla? Nej; det kan man heller icke påstå. — Hwad förelåg då? Jo, endast och allenast frågan om huruledes en gemensam omröstning skulle ordnas och på hvad sätt voteringspropositionen skulle uppställas.

Undantagsfallet, om någonsin påkalladt, är det säkerligen, då det gäller att stifta lagar för att lemna föreskrifter till Riksdagens egna verk. Och här gäller den föreliggande frågan Riksdagens egna verk, både Riksbanken och Riksgäldskontoret.

Om dessa verks styrelse och förvaltning hafva Regeringsformen och Riksdagsordningen i tydliga ordalag åt Kamrarne häfdat utvägen att genom gemensam votering gifva en gemensam föreskrift, der eljest Riksdagens mening icke skulle kunnat uttalas. Och en rubbning i dessa verks styrelse och förvaltning blir en följd, om än icke af ett afslag i detta ögonblick af föreliggande voteringsproposition, så dock för visso af en införd vana i Riksdagen att dylika voteringspropositioner i dylika frågor kunna afslås.

Riksdagen måste väl häfda sin rätt att på ett grundlagsenligt sätt gifva dessa båda verk, öfver hvilka Riksdagen förbehållit sig styrelsen — Riksbanken och Riksgäldskontoret — förvaltningsföreskrifter och tydliga uttalanden om Riksdagens vilja och mening.

Något annat fall förelåg icke här till pröfning i Sammansatta Utskottet. Det har icke varit Utskottet medgifvet att på något vis nu ingå i någon pröfning af de frågor, som den ärade lagtolkaren här berörde eller, med andra ord, i motionärernas slutliga mål. Derom har jag icke nu att yttra mig, men kunde i det fallet gå något längre än Herr Bergström, som endast påpekade fullmäktiges i Riksbanken för-

sigtiga yttrande; jag skulle i så fall, såsom ett uttalande i sak, kunna åberopa fullmäktiges i Riksgäldskontoret ännu mera försigtiga yttrande. Detta är emellertid en sak och grundlagens helgd en annan.

Efter mitt förmenande måste Riksdagen vara ytterst noga om att bevara denna helgd och den rätt, den har enligt grundlagen att gifva instruktioner åt sina förvaltande verk; och då det af grundlagens ordalag så tydligt framgår, att, när en fråga angår Riksbankens eller Riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, derom skall gemensamt röstas, tror jag icke att jag behöfver befara, att flertalet i denna Kammare skulle vilja afslå denna, i full öfverensstämmelse med grundlagen, samt ärligt och öppet och med skyldig hänsyn till de båda olika besluten, uppställda voteringsproposition.

På grund af hvad jag här anfört tillåter jag mig att yrka godkännande af det nu föreliggande förslaget till voteringsproposition.

Friherre Klinckowström: Innan jag inlåter mig på sjelfva ämnet, nödgas jag bedja den förste ärade talaren i denna fråga om ursäkt att jag, ehuru han i den föregående frågan så ridderligt uppträdde till min hjälp och förskaffade min åsigt en så respektabel minoritet, nu skall på detta sätt besvara hans vänliga åtgöranden. Men jag ber honom vara förvissad om att det icke beror på otacksamhet å min sida, ty jag måste här säga som Luther sade på riksdagen i Worms: »Här står jag och kan ej annorlunda.»

Hvad sjelfva frågan beträffar, tror jag att Herr Bergström sett den i en något mörk färg och något origtigt, hvad sjelfva voteringspropositionen beträffar.

Herr Bergström har, om jag rätt uppfattade hans mening, sagt, att Riksdagen genom denna voteringsproposition skulle hos Kongl. Maj:t anhålla, att vid innevarande års slut tiokronesedlarne måtte indragas.

Men detta är alldeles icke förhållandet. Hvar och en, som på sidan 4 i betänkandet läser sjelfva voteringspropositionen, finner, att der står: »För den händelse att Kongl. Maj:t förordnar om upphörande af de enskilda bankernas rätt att utgifva egna banksedlar å tio kronor» etc. etc., men någon *tid* i detta afseende är därför alldeles icke bestämd. Således förfaller den anmärkingen.

För öfrigt vet man, att, när Kongl. Maj:t indrog de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar på 5 kronor, Kongl. Maj:t förklarat, att med indragning af sedlarna å 10 kronor skulle anstå till dess sig visat, att Riksdagen vidtagit sådana åtgärder, att detta skulle kunna ske utan rubbning i den allmänna rörelsen. Nå väl, det är nu detta som Riksdagen vill visa Kongl. Maj:t, sedan en direkt skrifvelse i samma mening icke kunnat framtränga till Kongl. Maj:ts höga person till följd deraf att densamma af Första Kammaren afslagits. När Kongl. Maj:t får se, att nu äro de vilkor uppfyllda, som fordrades för tiokronesedlarnes indragning, så är det sannolikt, att Kongl. Maj:t finner detta hafva varit Riksdagens önskan samt — då Riksdagen representerar landet — äfven landets önskan. — Och på grund deraf är det min öfvertygelse, att Kongl. Maj:t också skall lyssna till landets önskan i detta fall — så mycket hellre som förnyad oktroj för de enskilda bankerna af Kongl. Maj:t icke lemnats längre än till och med 1888 års slut.

Voteringsproposition för gemensam omröstning i en bankfråga.
(Forts.)

Voteringsproposition för gemensam omröstning i en bankfråga.
(Forts.)

Det är på denna grund som jag finner en gemensam omröstning vara af vigt för frågans afgörande.

Att detta icke är någon nyhet, har äfven Herr Bergström nyss sagt, emedan, när femkronesedlarna indrogos, ett vilkorligt stadgande fans upptaget i 1879 års reglemente för Riksbanken; och der äro på 3 blad alternativt förändrade paragrafer — för den händelse dessa femkronesedlar skulle indragas. Detta var således då ännu icke något faktum, men Riksdagen föresåg det, och för att då vara färdig med sina åtgärder insattes detta i reglementet.

Det är under sådana förhållanden, som jag finner det befogade i frågans afgörande. Huru vida den blir afgjord enligt ja- eller nejpropositionen, är svårt att säga; men att vilja afslå sjelfva propositionen, det har af Friherre Akerhielm blifvit på ett så segrande sätt bevisadt vara grundlagsvidrigt och origtigt, att jag derpå icke behöfver spilla många ord.

Och att på detta sätt afslå en proposition, som är fullt grundlagsenlig, det kan blifva ett prejudikat, som i en framtid kan blifva ganska bekymmersamt; ty säkerligen kan Andra Kammaren begagna sig af samma rätt, och då kan saken blifva för denna Kammare ganska ödesdiger.

Det är på alla dessa grunder som jag för min del får varmt förorda bifall till det af sammansatta Stats- och Banko-Utskottet nu framlagda förslaget till voteringsproposition.

Herr Forssell, Otto: Vi hafva nyss hört uppläsa 65 § Riksdagsordningen; den innehåller tydligt och klart, att alla frågor, som röra Riksbankens och Riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, skola i händelse af skiljaktiga beslut af båda Kamrarne afgöras genom gemensam votering. Nu är det uppenbart för en hvar af oss, att en förändring af Riksbankens och Riksgäldskontorets reglementen innefattar en förändring i de föreskrifter, hvarefter Riksbanken och Riksgäldskontoret skola styras och förvaltas. Således är här icke någon tvekan om, att den föreslagna omröstningen är hänförlig under 65 § Riksdagsordningen. Den förste ärade talaren har nyss mycket riktigt erinrat om, att 65 § utgör en undantagslag och att deraf borde följa, att densamma bör tolkas strictissimi juris, d. v. s. på svenska efter bokstafven allena, och med tillämpning af en dylik bokstafstolkning, måste man äfven godkänna den föreliggande voteringspropositionen.

Talaren ingick sedermera i en behandling af sjelfva saken. De skäl, han dervid anförde och hvad som yttrades om följderna, derest gemensam votering skulle hållas, må ega sin fulla giltighet, då fråga uppstår att bestämma sitt votum i saken; men det hör icke hit. Här är blott fråga om *form*, icke om *sak*. Jag tror, att man icke bör sammanblanda sjelfva saken med en ren formfråga, och jag anser att denna bör afgöras genom bokstafstolkning.

Jag yrkar bifall till den föreslagna voteringspropositionen.

Herr vice Talmannen: Min uppfattning af sjelfva hufvudfrågan har jag varit i tillfälle att uttala inför Kammaren, då Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets Utlåtande N:o 3 i fråga om föreslagna

åtgärder i och för upphörande af de enskilda bankernas rätt att utgifva egna banksedlar å tio kronor här förelåg till behandling, och jag har nu endast att yttra mig om den formella sidan af den föreliggande voteringspropositionen. I detta afseende är jag af samma tanke som ordföranden i sammansatta Stats- och Banko-Utskottet. De föreskrifter, som här äro i fråga att accepteras, innebära ett tillägg till Riksbankens och Riksgäldskontorets reglemente, och sådana föreskrifter skola enligt så väl Regeringsformen som Riksdagsordningen vara föremål för gemensam votering. I sjelfva bestämmelserna förekommer ingenting annat än sådant, som kan ingå i reglementet och deraf vara en följd. Från den synpunkten är således, enligt mitt förmenande, ingen anledning hemtad till ett afslag. Den omständighet att bestämmelserna äro vilkorliga kan icke heller utgöra anledning dertill, ty, såsom jag tror att en talare redan erinrat, fall hafva förut förekommit, då sådana vilkorliga bestämmelser blifvit införda, och det ligger i sakens natur, att omständigheterna någon gång kunna vara sådana, att det är nödvändigt att i reglementena införa vilkorliga bestämmelser, hvilka icke ligga utom dessa reglementens område. Vidare anser jag, att, då vi i 1784 års banklag öfverlemnad åt Kongl. Maj:t att indraga de enskilda bankernas tiokronesedlar, derest Kongl. Maj:t funne sådant lämpligt, deruti ligger en anledning för Riksdagen att för en sådan eventualitet föreskrifva särskilda bestämmelser i Riksbankens reglemente och att man således ej kan anse förslaget alldeles omotive-rad. Hvad sjelfva bestämmelsernas beskaffenhet beträffar, så hör det icke till denna öfverläggning, och jag vill icke nu yttra mig derom, men från den formella synpunkten sedt, måste jag för min del tillstyrka bifall till den nu föreslagna voteringspropositionen.

Herr Bergström: Det vill synas som om min uppfattning icke skulle finna något vidare understöd i Kammaren, men jag anser mig dock böra bemöta en föregående talare, som uttryckte sin tacksamhet för den hjälp jag vid ett föregående tillfälle lemnat honom. Denna tacksamhet kunde han bättre hafva visat, om han rätt återgifvit mina ord och icke på ett sätt, som ej öfverensstämmer med verkliga förhållandet. Jag yttrade mig ingalunda derom, att Utskottet icke föreslagit någon votering i fråga om sjelfva skrifvelsen, ty Utskottets underlåtenhet i detta afseende är väl grundad och med lagen öfverensstämmande, utan jag sade, att motionärernas mål vore, att tiokronesedlarne skulle indragas med detta års utgång, och jag omnämnde vidare, att Andra Kammaren hade beslutat en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan att Kongl. Maj:t ville förordna om upphörande vid 1885 års utgång af enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar å tio kronor. I denna fråga har Utskottet under punkten 2:o mycket riktigt förklarad, att någon sammanjemkning icke kan ega rum.

Jag instämmer fullkomligt med hvad den näst föregående talaren förklarade, att här vore det endast fråga om formen och icke om sjelfva saken, ty, såsom jag nämnde, antager jag, att, huru Kamrarna än besluta i fråga om denna voteringsproposition, Andra Kammarens majoritet i alla fall icke kan få sin önskan uppfylld. Regeringen vå-

Voteringsproposition för gemensam omröstning i en bankfråga.
(Forts.)

Voteringsproposition för gemensam omröstning i en bankfråga. (Forts.)

gade icke rigta ett sådant hugg mot vårt näringslif, som indragningen af dessa sedlar skulle innebära. Med hvad jag vill framhålla är olämpligheten uti att skapa orimliga förutsättningar och under åberopande af i reglementena införda stadganden, om hvilka man vet, att de icke kunna komma till användning; det är ju rakt stridande mot lagens anda och mening. Icke heller föreligger här någon sådan fråga rörande Riksbankens och Riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, som icke kan eller bör förfalla, ty de sköta sig lika väl, antingen de nu föreslagna stadgandena komma in i reglementena eller icke.

Jag hade verkligen icke väntat, att man så skarpt skulle betona föreskriften om den verbala interpretationen af grundlagen, d. v. s. dess tolkning efter ordalydelsen. Denna lagtolkning skall ju tillämpas äfven på andra lagar än grundlagen. Förslår den till att få fram lagens förnuftiga mening, får man icke vika från ordalydelsen. Men den verbala interpretationen utesluter icke annan lagtolkning, och allra minst borde en rättslärd framkomma med ett sådant påstående. Hvad som strider mot en lags anda och mening faller icke inom lagens område. Har lagens grund förfallit, så har också dermed sjelfva lagen förfallit. Det är en lika så god lagtolkningsregel som någon annan.

Jag kan icke förklara mig öfvertygad af hvad jag har hört, syftande att bestrida min åsigt i denna fråga, utan vidhåller mitt yrkande om afslag på den föreslagna voteringspropositionen.

Friherre Åkerhielm: Jag hade ämnat säga några ord med anledning af den siste talarens senaste yttrande, men då han, så vidt jag hörde, icke gjorde något yrkande, skall jag inskränka mig till att uttala min tacksamhet för det understöd min åsigt vunnit af Kammarrens vice Talman, hvilkens yttrande, såsom herrarne hörde, gick ut på att godkänna voteringspropositionen, och vidhåller mitt yrkande.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att i afseende på den af Utskottet i den föredragna punkten föreslagna voteringsproposition yrkats, dels att den skulle godkännas, dels ock att densamma skulle afslås.

Härefter gjorde Herr Grefven och Talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden, samt förklarade sig anse propositionen på den föreslagna voteringspropositionens godkännande vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som godkänner den i 1 punkten af Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets memorial N:o 6 föreslagna voteringsproposition, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås berörda voteringsproposition.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

*Voteringsproposition för gemensam omröstning i en bankfråga.
(Forts.)*

Ja — 65;

Nej — 31.

2 punkten.

Lades till handlingarne.

Herr vice Talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af Kammarens förhandlingar, tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

Föredrogs å nyo Bevillings-Utskottets den 12 och 13 i denna månad bordlagda betänkande N:o 9, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition N:o 46, angående med Portugal afslutad handels- och sjöfarts-traktat.

Handels- och sjöfarts-traktat med Portugal.

Friherre Klinckowström: Oaktadt jag vet, att mitt anförande och mina anmärkningar rörande denna handels- och sjöfarts-traktat icke skola leda till någon åtgärd, har jag dock ansett mig pliktig att mot densamma göra de anmärkningar, hvartill traktaten i så rikt mått föranleder.

Hvad först beträffar sjelfva traktaten, så, när man läser i Kongl. Maj:ts proposition om den år 1641 afslutade traktaten mellan Sverige och Portugal, finner man, att densamma var af den beskaffenhet, att föga hade behöfts för att göra den verksam, så mycket hellre som af det Kongl. Maj:ts proposition vidfogade statsrådsprotokollet visar sig, att samma traktat, strängt juridiskt taget, verkligen ännu är gällande, oaktadt man under årtiondens förlopp kringgått den och nära nog lemnat den i fullkomlig glömska. Att den i många fall är bättre än den nu föreslagna, det finner man ganska lätt, emedan den handels- och tullfrihet, som gälde Portugal och Algarve, äfvenledes utsträcktes till alla de provinser och öar, som höra till dessa riken. I nu föreliggande handels- och sjöfarts-traktat är, såsom jag skall närmare visa, detta icke till alla delar förhållandet. Vidare stipulerar 1641 års traktat, att svenske undersåtar skola behandlas såsom hvarje annan vänskaplig nations, »att ingen nation är vänskapligare ansedd och kärare för Hans Maj:t Konungen af Portugal än Sveriges Rikes vasaller och undersåtar.» Men någon liknande förpligtelse å Sveriges sida stadgas icke i samma traktat.

*Handels- och
sjöfartstraktat
med Portugal.*
(Forts.)

Hvad nu beträffar denna traktats vilkor, sådana de här föreligga, så finner man, att, enligt Artikel 3, »de förenade Rikenas naturalster och tillverkningar, hvarifrån de än må komma, skola i Portugal och dess kolonier behandlas på samma sätt som motsvarande produkter från den mest gynnade främmande nation och icke beläggas med andra eller högre afgifter, af hvad namn de vara må, än dem som drabba sådana.» Men går man till 19:de artikeln i samma traktat, befinnes der, att från denna bestämmelse äro undantagna nästan alla utom-europeiska kolonierna, hvilkas befolkning likväl uppgår till nästan samma storlek som sjelfva Portugals med de öar och kringliggande områden, hvilka äro underkastade traktatens bestämmelser. 19:de artikeln säger nemligen: »Denna traktats bestämmelser, sem gälla för Portugal, skola likaledes utan undantag gälla för de Portugal tillhörande närbelägna öar, nemligen öarne Madeira och Porto Santo samt Azoriska ögruppen». Men, mine herrar, Portugal eger ganska betydande kolonier både i Afrika, Asien och Oceanien om tillsammans 3,330,700 invånare, och dessa kolonier äro nu undantagna från denna handels-traktat. Vidare säges i samma 3:dje artikel 2:dra momentet att, oaktadt Sverige nu skall behandlas lika med den mest gynnade nation, »åt Portugal förbehålles rätt att medgifva Brasilien ensamt särskilda förmåner, på hvilka de Förenade rikena icke skola kunna göra anspråk.» Här är således en örfil slagen på den formuleringen, att Sverige skall åtnjuta samma fördelar som hvarje annan mest gynnad nation, då Brasilien är derifrån undantaget.

Hvad beträffar de fördelar, som blifvit förbehållna Portugal och Sverige i fråga om tullafgifterna och andra afgifter, äro de för Portugal icke så synnerligt stora, när man till denna stats förmån endast framflyttat gränsen för den lägre vintullen med 1 procent, eller från 20 till 21 procent alkoholhalt. Men hvad som är viktigare, mine herrar, det är, att Sverige genom denna traktat bindes ännu i tio år, det vill säga till utgången af år 1895, af sina förbindelser till en främmande stat, hvilket hindrar oss att fritt reglera våra tullpolitiska förhållanden. Jag har förut i en motion vidlyftigt redogjort för, huru svårt det är och ännu svårare skall blifva att skaffa våra näringar ett nödvändigt skydd och bereda var statskassa nödiga inkomster, och herrarne skola få se, att det snart skall gå så långt, att äfven de ifrigaste tullfrihetsvännerna måste krypa till korset, när statens tillgångar äro utsinade. Vi hafva redan sett, att vid uppgörandet nu af inkomstbetänkandet man måst tillgripa nära 6 à 7 millioner kronor af de inkomster, som utgöra öfverskott från föregående år. När dessutom, om icke vid nästa riksdag så den derpå följande, vi måste vara betänkta på betydliga utgifter, sannolikt en million kronor, om icke mera, för de nya bevärfingsförhållanden, som blifvit af Riksdagen beslutade genom den nya bevärfingslagen, och då dertill vidare komma dessa afskrifningar af 30 procent på grundskatterna och indelningsverket, som skola sluka omkring 3 millioner kronor, som icke förut funnits på utgiftsstaten, så skola herrarne snart få erfara, att det blir svårt att fylla bristerna i budgeten under kommande statsregleringar. Jag tror således, att det hade varit klokt och riktigt att förskaffa sig fullkomlig frihet att kunna ordna tullförhållandena på ett för vårt land

fördelaktigt sätt. Nu har så icke skett. Vi måste nu vänta derpå ända till utgången af år 1895, och må hända det innan dess kommer någon annan handels- och sjöfartstraktat, som ännu skall uppskjuta denna för Sverige, dess närings- och finansförhållanden så högst nödvändiga frihet. Bevillnings-Utskottet har visserligen gjort ett öfverslag öfver de fördelar, som skulle vinnas genom den nu föreslagna traktaten, hvarigenom vi, särskildt i fråga om våra tullförhållanden, skulle behandlas åtminstone lika med Frankrike, ty det är nu känd, att det är den mellan Frankrike och Portugal afslutade traktaten, som ligger till grund för denna konventional-tariff, gällande för de länder, som i Portugal behandlas lika med den mest gynnade nation. Men Utskottet har dervid glömt ganska väsentliga saker. Det är egentligen, såsom litet hvar af herrarne känna, trä- och jernvaror, som ega vigt för Sveriges export på Portugal. Allt annat är af så obetydligt belopp, att det här kan helt och hållet lemnas ur räkningen. Nå väl, mine herrar, om man går till Portugals tulltaxa, finner man der, att af de 48 artiklar, som innehålla jern och stål, är det 36 artiklar, som alldeles icke äro berörda af traktaten mellan Frankrike och Portugal, utan endast 12 artiklar, som af nämnda traktat beröras, samt att af de 31 artiklar, som innehålla tvåvaror, i Portugals tulltaxa, är det 25, som alldeles icke äro berörda af den franska konventionella tarifftraktaten med Portugal, som tillämpas på alla andra nationer, hvilka behandlas lika med den mest gynnade nation, utan det är endast 6 dylika artiklar, som finnas upptagna i samma traktat.

Det gör att alla de andra artiklarne behandlas efter den generella portugisiska tulltaxan. Det vore emellertid både för tröttande och för svårt för mig att ingå i någon beräkning, huru det i verkligheten skulle slå sig ut beträffande dessa få, mera gynnade artiklar af trä-, stål- och jernvaror, som erhålla en förminskning i afgift, men säkert är, att det i verkligheten icke kommer att taga sig så briljant ut eller hafva så stort värde, som det genom Bevillnings-Utskottets uppgifter och beräkningar på sid. 6 framvisas. Det är mycket svårt att dervid göra några detaljberäkningar, ty en del nedsättningar blifva en följd af andra föreskrifter, som icke bero på tulltaxan, nemligen den på sidan 5 förekommande »taxa complementar», tullemolumenter och den så kallade tilläggsskatten. Det har Utskottet icke heller redogjort för i detalj och det skulle nu icke tjena till något att, äfven om jag kunde det, besvära Kammaren dermed. Men jag kan dock icke undgå att göra Kammaren uppmärksam på ett förhållande, som förekommer omnämndt i det statsrådsprotokoll, som är bifogadt Kongl. Maj:ts proposition rörande denna traktat och återfinnes i ett yttrande af Hans Excellens Utrikesministern, hvilket förekommer i propositionen på pag. 24, der Hans Excellens säger:

»Ministern för utrikes ärendena svarade härpå med att i en skrivelse den 28 Februari 1880 å nyo utveckla, dels att i den svenska tulltaxan ingen skilnad gjordes i behandlingen af viner från olika länder, och att portugisiska viner således redan åtnjöte samma behandling som alla andra, dels att viner af högre alkoholhalt än 21 procent visserligen erlade en högre tull, men att denna tull likväl vore lägre än tullen å spritvaror.»

*Handels- och
sjöfartstraktat
med Portugal.
(Forts.)*

Handels- och
sjöfartstraktat
med Portugal.
(Forts.)

Deremot har jag icke något att anmärka, men nu kommer det, hvarpå jag velat fästa uppmärksamheten:

»En nedsättning i sistnämnda tull vore visserligen beviljad franskt drufbränvin vid direkt införsel på fastager, men samma fördel tillkomme dessutom alla makter, som tillförsäkrade sig behandling som den mest gynnade nation och skulle således i följd af det svensk-norska förslaget allmänna stadgande om sådan behandling äfven komma portugisiskt drufbränvin till godo.»

Detta, mine herrar, är för mig en fullkomlig nyhet. Jag har sett efter i den nu gällande tulltaxan och finner der följande: Bränvin och spritvaror af vindruvfor, då varan är i Frankrike tillverkad och derifrån sjövägen direkte införd — 45 öre per liter, men då varan är annorstädes tillverkad eller på annat sätt införd — 60 öre per liter. Således en skilnad af 15 öre. Nu säger utrikesministern, att äfven portugisiskt drufbränvin och jemväl drufbränvin från hvarje annat land har samma förmån som franskt drufbränvin. Det var en nyhet, som jag vore särdeles tacksam för, om någon af vederbörande ville här förklara, huru sig dermed förhåller. Jag skulle visserligen kunna anföra hvad uti ett enskildt samtal *en* vederbörande, mycket högt stående tullebetsman, yttrat till mig, men jag anser att hvad som afhandlats mellan fyra ögon icke bör återgifvas i Kammarens protokoll. Jag är öfvertygad, att han kommer att vidhålla hvad han då enskildt till mig uppgaf och kanske han då äfven godhetsfullt vill tillägga på hvilka lagar, författningar eller föreskrifter han stödde sin tydning af den senast gällande tulltaxan; ty Kongl. Maj:t kan icke efter hvad jag kan se så förtyda Riksdagens föreskrift i en så vigtig tulllagstiftningsåtgärd, som den här ifrågasatt, utan att Riksdagen derom har blifvit tillfrågad och lemnat sitt godkännande. Mig veterligen har icke något sådant skett, oaktadt jag med spänd uppmärksamhet följer med alla skiftningar i dessa tullförhållanden. Ehuru jag erkänner, att det icke kan hafva några följder, får jag, endast för att förvara min åsigt i protokollet, yrka att denna handels- och sjöfartstraktat måtte af Kammaren afslås.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde Herr Grefven och Talmannen propositioner, först på bifall till hvad Utskottet i förvarande betänkande hemställt och vidare på afslag derå, hvarefter propositionen på bifall till Utskottets hemställan förnyades och förklarades vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande Bevillnings-Utskottets den 12 och 13 innevarande Maj bordlagda betänkande N:o 10, angående ifrågasatt nedsättning af tullen å kaffe och socker, m. m.

Ifrågasatt ned-
sättning af
tullen å kaffe.

1 punkten.

Herr Mankell: Det kan icke komma i fråga, att jag vill göra någon invändning mot det slut, hvartill Utskottet kommit, när de

förutsättningar bortfallit, på hvilka min motion var fotad, om man ock möjligen skulle kunna tycka att Bevillnings-Utskottet icke behöft att derjemte såsom skäl för afslag anföra föregående Riksdags afslag på samma motion, hvilken då väcktes under helt andra förhållanden och helt andra förutsättningar, än som nu varit för handen. Då jag emellertid har ordet, ber jag få tillåta mig en kort erinran.

*Ifrågasatt
nedsättning af
tullen å kaffe.
(Forts.)*

Med denna motion faller, om jag ej allt för mycket misstager mig, det sista af de förslag, som vid innevarande riksdag blifvit väckta, omedelbart rörande förbättring af de arbetande klassernas, den stora massans, ställning i allmänhet. De flesta öfriga förslag, som i samma riktning blifvit framlagda, hafva äfven rönt samma öde; och man kan, om man betraktar frågan i sin helhet, därför säga, att vid denna riksdag intet, eller åtminstone intet nämnvärdt, blifvit åtgjordt för lättnader åt dessa klasser. Å andra sidan hafva deremot betydligt ökade förpligtelser blifvit dem pålagda, dels omedelbart genom värnpligtens utvidgning, dels genom de ökade kostnader, som blifva en följd af dess tillämpning, äfvensom genom de särskilda militära anslagen samt de öfriga stora och rikliga anslag, som blifvit beviljade och hvilka företrädesvis komma att trycka på de obemedlade klasserna, så länge vi behålla vårt nuvarande skatteväsen, enligt hvilket den största bördan i förhållande till skatteförmågan alltid faller på nämnda klasser.

Mine herrar, enligt min tanke bör ett dylikt tillstånd icke länge kunna fortvara; och ett sådant tillvägagående af Riksdagen måste snart upphöra, om icke ett sådant missnöje bland dessa klasser skall göra sig gällande, att det slutligen växer oss alla öfver hufvudet, och hvarpå man redan sett ganska märkliga spår. Det är därför jag begagnar detta tillfälle att uttala den förhoppning, att Riksdagen och särskildt denna Kammare vid nästinstundande riksmöte något gynsamare måtte upptaga de förslag, som då möjligen komma att framföras till förbättrande af de fattiga klassernas ställning, än hittills varit fallet.

Då Kammaren har den förmånen att se några af regeringens medlemmar närvarande, ber jag derjemte få uttrycka den förhoppning, att Kongl. Maj:ts Regering i högre grad, än hittills varit fallet, måtte behjerta ifrågavarande klassers ställning och framlägga de förslag, som den för ändamålet kan finna lämpliga så fort som möjligt och i den största möjliga utsträckning, och detta särskildt emedan det vill synas som om numera inga andra, åtminstone mer omfattande, förslag, än de som komma från regeringen, hafva någon utsigt till framgång, och regeringen till följd häraf har ett vida större ansvar än förut. Följderna af ett förbiseende eller en försummelse i detta hänseende böra för hvar och en, som eger den ringaste politiska framsynthet, vara så klara och tydliga, att jag icke här behöfver upptaga Kammarens tid med att skildra dem eller göra någon utläggning deraf, hvarför jag endast tillåtit mig göra denna korta erinran till den kraft och verkan, den möjligen kan hafva.

Herr Grefve Strömfelt: Artikelnen *kaffe* har för länge sedan här i landet blifvit en ren lifsförnödenhet för kropparbetare och de fattiga, ja,

*Ifrågasatt
nedsättning af
tullen å kaffe.*
(Forts.)

de allra fattigaste folkklasserna. Tull derå gagnar egentligen ingen inhemsk produktion, men drabbar ojemförligen hårdast dessa folkklasser. Icke nog dermed att den sämsta och af arbetsklassen förbrukade varan i allmänhet är den tyngsta och således hårdast drabbas af en generel tull-sats per vigtenhet, utan, då varans olika beskaffenhet betingar en prisskilnad, som jag i dag särskildt inhemtad, varierande från 50 öre ända till 2 kronor per skålpund, få just dessa nämnda klasser betala ända till 22 procent af varans värde i skatt till staten, under det de förmögnare klasserna betala en vida mindre procent, ja, ända ned till 5 procent af varans värde. Det är då lätt att inse, att hvarje öres tull på kaffe djupt ingriper i dessa klassers lefnadsvilkor. Jag tror för öfrigt icke, att tullen på kaffe varit högre än den nu är mer än under en kortare period. År 1879 höjdes tullen, för att fylla en befarad statsbrist eller för att jemna budgeten, till det nuvarande beloppet. Denna höjning kallades af finansministern förlidet år för en tilläggsbeskattning. Han yttrade då till statsrådsprotokollet den 9 Januari 1884 följande:

»Med den betydliga utsträckning förbrukningen af kaffe här i landet vunnit och hvilken bäst bevisas deraf, att under de fem åren 1878—1882 importen af denna vara i årligt medeltal uppgått till 11,615,630 kilogram — år 1882 uppgick särskildt importen till 13,532,924 kilogram och år 1883, så vidt af nu tillgängliga uppgifter kan bedömas, till ännu högre belopp — kan kaffet numera med fullt skäl sägas hos oss hafva öfvergått från ett mer eller mindre öfverflödigt njutningsmedel till ett lifsmedel af icke ringa betydenhet. Det är derföre af vigt, att denna vara icke fördyras genom högre tull än som må vara för statsbehofvens fyllande nödig, och detta så mycket mer som den beskattning, hvilken under form af tull å kaffe uttages, otvifvelaktigt drabbar de mindre bemedlade samhällsklasserna jemförelsevis hårdare än de förmögnare. Medan nemligen konsumtionen af de flesta artiklar, hvilka utgöra föremål för finanstull, såsom t. ex. socker, tobak, vin, flertalet kolonialvaror, någorlunda rättar sig efter eller ställer sig i ett visst förhållande till konsumentens bättre eller sämre ekonomiska ställning, så att förbrukningen af varorna är vida större hos de mera bemedlade konsumenterna, är detta i fråga om kaffe icke fallet; fastmera är förhållandet dermed snarare motsatt, åtminstone inom vidsträckta delar af landet, i ty att för den fattige kaffet mången gång får träda i stället för andra lifsmedel,» och sedan han påpekat budgetens öfverskott, vidare: »Med fästadt afseende härfpå synes mig tiden nu vara inne att vidtaga en nedsättning i den — om jag så må uttrycka mig — *tilläggsbeskattning* å kaffe, som vid 1879 års riksdag beslutades med hänsyn till statsverkets dåvarande mindre gynsamma ställning.

När det nu visat sig att man under de två sista åren haft millioners öfverskott för statsverket, och då man vid denna riksdag under diskussionen oupphörligt hört talas om att tillgångar finnas, då kan det icke längre försvaras, att man behåller en så beskaffad »tilläggs-skatt».

Det förvånar mig att motionären, som här är närvarande, och som så många gånger sagt, att han är de arbetande klassernas verkliga

vän, stannat vid att godkänna Bevillning-Utskottets beslut. Jag representerar här en stor arbetarebefolkning och jag tager mig friheten yrka afslag på Utskottets hemställan och bifall till det förslag, motionären frånträdt, nemligen att tullen å kaffe måtte nedsättas till 20 öre och tullen å kaffe, brändt, likasom å brända växter, användbara till kaffesurrogat, till 30 öre, allt per kilogram.

*Ifrågasatt
nedsättning af
tullen å kaffe.
(Ferts.)*

Herr Borg: Jag anhåller endast att få instämma i Herr Mankells yttrande.

Herr Bennich: Jag har mer än en gång tillförene yttrat mig till förmån för nedsättning af den ifrågavarande skatten, likasom ock för nedsättning af tullen på socker, men då jag nu icke kunnat biträda det vilkorligt framställda yrkandet, sedan vilkoret bortfallit, så är det icke endast därför att detta vilkor fallit bort, utan äfven därför, att Riksdagens vid innevarande riksmöte fattade beslut i andra mycket stora frågor tydligen föranleda ett ökad behof af statsinkomster under den närmaste framtiden. Vid sådant förhållande synes mig icke ögonblicket lämpligt att vidtaga en skattenedsättning på ifrågavarande kassaartiklar, en skattenedsättning, som skulle i väsentlig mån rubba budgeten. För tillfället är också att märka, att till följd af andra, af oss alldeles oberoende förhållanden, så väl kaffe som socker stå i ett så exceptionellt lågt pris, att njutningen deraf, äfven med den höga skatt, som nu är lagd på dessa artiklar, ingalunda är på långt när så dyr, som den under vanliga förhållanden plägar vara.

Framför allt läser emellertid hänsyn till statsverkets sannolikt mycket stora behof under den närmaste framtiden böra mana Riksdagen att med försigtighet röra vid dessa stora kassaartiklar, och jag hemställer därför om bifall till Utskottets förslag.

Grefve Srömfelt: Jag har med ledsnad sett det af ordföranden i Bevillnings-Utskottet nu andragna skälet — att icke rubba budgeten — i utskottsbetänkandet, men jag har icke velat vidröra ett så bedröfligt andragande. Jag har icke blifvit rörd af detta skäl, ty jag anser det minst sagdt upprörande. Riksdagen har beslutit en afskrifning af flera millioner på rustnings- och roteringsbesvären samt grundskatterna för att få några dagars ökad värnpligt och en ny värnpligtslag, hvilken utan tvifvel hårdast drabbar den arbetande befolkningen. Vill man nu verkligen att samma befolkning skall, genom denna skatts bibehållande, också betala lösepenningen för afskrifningen? Jag hade icke trott att något sådant skulle framkomma i Första Kammaren. Jag yrkar fortfarande afslag å Utskottets hemställan och bifall till motionen.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde Herr Grefven och Talmannen enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad Utskottet i förevarande punkt hemställt och sedan derpå att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, skulle bifalla hvad Herr Mankell i sin uti ämnet väckta motion föreslagit i nu ifrågavarande hänseende, samt förklarade, efter att hafva förnyat pro-

*Ifrågasatt
nedsättning af
tullen å kaffe.
(Forts.)*

positionen på bifall till Utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

Då Grefve *Strömfelt* härpå begärde votering uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som bifaller I punkten i Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren punkten och bifaller hvad Herr Mankell i sin uti ämnet väckta motion föreslagit i nu ifrågavarande hänseende.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 70;

Nej — 25.

2 punkten.

Bifölls.

3 punkten.

Lades till handlingarna.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att Kongl. Maj:t genom offentligt anslag låtit i nåder bjuda och kalla Riksdagens samtliga ledamöter att Lördagen den 16 innevarande månad klockan tio f. m. infinna sig på rikssalen för att der inhemta Kongl. Maj:ts nådiga svar å Riksdagens skrifvelse den 28 sistlidne Mars angående af Riksdagen beslutad ändring i Regeringsformen.

Vidare yttrade Herr Grefven och Talmannen, att enligt öfverenskommelse, som träffats med Andra Kammarens Herr Talman, omröstning jemlikt 65 § Riksdagsordningen skulle anställas vid Kamrarnes sammanträden under morgondagen.

Föredrogs å nyo Bevillnings-Utskottets den 8 och 9 i denna månad bordlagda betänkande N:o 7, angående villkoren för försäljning af bränvin.

*Förslag till
förordning
angående vil-
koren för för-
säljning af
bränvin m. m.*

Herr Hammar: Då jag icke finnes antecknad såsom reservant mot förevarande betänkande, får jag härmed upplysa, att jag af sanitära skäl icke kunde bevista det aftonplenum inom Utskottet, vid hvilket reservationerna skulle afgifvas. Det är af denna anledning jag nu tillåter mig nämna, att jag i åtskilliga punkter icke varit ense med Utskottets majoritet, och på grund deraf anhåller jag också att få förbehålla mig att yttra min afvikande mening, när dessa punkter förekomma.

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts, att förevarande betänkande skulle punktvis företagas till afgörande, dervid beträffande I punkten Utskottets hemställen skulle förekomma efter det den af Utskottet i betänkandet föreslagna förordning blifvit genomgången.

Utskottets förslag till förordning angående villkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker.

§§ 1—8.

Godkändes.

§ 9.

Herr Bennich: På grund af anmärkningar mot denna paragraf, som blifvit framställda i Andra Kammaren i fråga om det i 2:dra momentet förekommande uttrycket »*minuthandel med eller all den utskänkning af bränvin*»... »*eller af beggedera*», har Andra Kammaren beslutat att återremittera paragrafen till Bevillnings-Utskottet, i sammanhang hvarmed också en och annan af de följande paragraferna blifvit återremitterad. Då här förekommer anledning att något misstag blifvit af Utskottet begånget vid redaktionen af förslaget, hemställer jag att äfven denna Kammare måtte återremittera paragrafen, på det att Utskottet må vara oförhindradt att taga den i närmare öfvervägande.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes propositioner, först på godkännande af ifrågavarande § och sedan derpå, att densamma skulle till Utskottet återförvisas, och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

§ 10.

Godkändes.

§ 11.

Herr Wennerberg:

Öfverläggningen angående förevarande paragraf ansågs härmed slutad, och paragrafen godkändes.

Förslag till
föreskrift
angående vil-
koren för
försäljning af
brännvin m. m.
(Forts.)

§ 12.

Godkändes.

§ 13.

Mom. 1.

Herr Statsrådet Ryding: Som Kammaren ser, har Utskottet i detta moment afvikit från hvad Kongl. Maj:t föreslagit, i det Kongl. Maj:t ställt »läger eller ställe der trupp eljest är för flera dagar sammandragen» i samma kategori som öfriga tillfälliga samlingsorter, såsom helsobrunnar, badorter o. s. v., hvaremot Utskottet gjort ett särskildt undantagsstadgande och förbjudit all utskänkning »vid läger eller der trupp eljest är för flera dagar sammandragen».

Såsom chef för Landtförsvarsdepartementet och på grund af de yttranden, som från alla militära auktoriteter blifvit infordrade, måste jag varna Kammaren för att i detta fall biträda Utskottets förslag. Frågan är ju icke ny, den har redan varit före vid flera riksdagar, nemligen 1882, 1883 och 1884, och det säger sig således sjelft, att krigsstyrelsen under tiden har följt denna fråga med synnerlig uppmärksamhet. Uppllysningar hafva infordrats från de olika regementena, och det är just dessa uppllysningar som kommit mig att frukta, att hvad man här vill försöka lagstadga skulle lända till skada just för nykterheten. Jag skall be att få nämna, huru några af dessa uppllysningar lyda.

Från ett regemente upplystes, att under beväringmötet, oakadt marketenteri funnits vid lägret, icke några fylleriförseelser förekommit annat än på inryckningsdagen, och vid anställd efterforskning, hvarifrån brännvin då fatts, befans att det erhållits från medförda förråd. Vid ett annat regemente hade man på begäran förbjudit att på söndagarne hålla utskänkning af brännvin från marketenteriet, men följden deraf var, att ehuru under mötet ingen enda fylleriförseelse förekom på hvardagarne, inträffade sådana just på söndagarne, och vid gjord undersökning, hvarifrån brännvin då bekommits, uppdagades, att det vid en nära mötesplatsen befintlig egendom hade i två torpstugor bildat sig lönkrogar. Vid ett tredje regemente utfärdades 1882 totalt förbud mot all utskänkning af brännvin i marketenterierna. Följden var, att under samma års möten ordningen var utmärkt god och få eller inga fylleriförseelser förekommo. Befälet var naturligtvis angenämt öfverraskadt deröfver och trodde, att de hade funnit medlet att förekomma alla fylleriförseelser under mötena genom att sålunda taga bort brännvinsutskänkningen från marketenterierna, hvarmed också fortfors under de följande 2 åren. Men redan det följande året började fylleriförseelser åter att inträffa, och förra året var antalet af dylika förseelser vid just detta regemente, der marketenterierna voro förbjudna att utskänka brännvin, *större* än vid något annat regemente inom distriktet, oakadt på de andra regementena marketentierörelse med utskänkning förekom.

Alla dessa fall tillsammans vittna enligt min tanke derom, att

den största faran vid införandet af ett dylikt förbud, som det Utskottet nu föreslår, ligger deri, att det i lägrens granskning växer upp lönkrogar, och de försök, som då göras att, *emot order, smyga sig* till dessa lönkrogar och att derifrån hemta med sig brännvin hem till lägret, äro i mina ögon värre förseelser än om någon en eller annan högst sällsynt gång skulle öfverlasta sig. Ja, det lönsuperi, som på detta sätt uppkommer, medför i disciplinärt hänseende vida större faror.

Förslag till förordning angående vilkoren för försäljning af brännvin m. m.
(Forts.)

Om ni, mina herrar, genomläsen sid. 9—10 i Bevillnings-Utskottets betänkande, så äro der, efter min öfvertygelse, tillräckligt talande skäl anförda för hvad Kongl. Maj:t här har föreslagit. Det framgår der, att sedan samtliga regements- och corpschefer blifvit hörda i saken hade 4 generalbefälhafvare afstyrkt intagandet i lagen af dylikt förbud mot bränvinsutskänkning i marketenterierna och blott den femte tillstyrkte ett dylikt förbuds införande. Men den, som läser detta, den sistnämnde generalbefälhafvarens tillstyrkande, skall dock blifva ganska förvånad öfver sammanhanget i skrifvelsen, ty sedan han på tre sidor talat om orättvisan och obilligheten samt faran af ett sådant förbuds införande och äfvenledes väl motiverat denna sin mening, säger han på de tre eller fyra sista raderna, att då Riksdagen beslutat det, kan det ju vara skäl att fortsätta dermed. Kan detta kallas ett tillstyrkande?

Det framgår af utskottsbetänkandet äfven, att militärbefälhafvaren på Gotland tillstyrkt ett dylikt förbuds införande. Att denna tillstyrkan icke kan hvila på någon erfarenhet, är ju emellertid en gifven sak, eftersom gotländingarne icke ligga i läger. De inqvarteras nemligen i till mötesplatsen närbelägna hus och hafva sjelfve proviant med sig, hvadan något egentligt lägerlif och ordnad marketentirörelse såsom vid de öfriga militära corpserna der icke förekomma. Man kan således tryggt säga, att de militära auktoriteter, som hafva befäl, hafva samtliga afstyrkt ett dylikt förbuds införande i bränvinsförsäljningslagen.

Skulle detta Bevillnings-Utskottets förslag emellertid blifva lag och skulle det verka godt, så skall ingen högre glädja sig derät än jag, men jag är rädd för dylika undantagslagstiftningar i allmänhet och jag tror, att Utskottet här har velat bota ett inbilladt ondt med något som är verkligt ondt. Skulle åter Kammaren afslå Utskottets förslag i detta moment och i stället bifalla Kongl. Maj:ts förslag, kan jag försäkra Kammaren, att cheferna för de olika regementena skola fortfarande likasom hittills, der lokala omständigheter synas göra sannolikt att en dylik inskränkning af marketentirörelsen länder till nytta, utfärda dylikt förbud, ty jag har det förtroendet till cheferna, att de fullkomligt väl kunna bedöma detta, och jag hoppas att Kammaren måtte visa cheferna samma förtroende genom att nu bifalla hvad Kongl. Maj:t i denna paragraf föreslagit.

Grefve Ehrensvärd: Efter det yttrande, som chefen för Landt-försvarsdepartementet nu afgifvit, kunde jag tryggt afstå från ordet, då jag ämnade säga ungefär detsamma som han, men som jag är en af de 13 Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, hvilka icke ansett sig

*Förslag till
förordning
angående vil-
koren för
försäljning af
brännvin m. m.
(Forts.)*

kunna förorda bifall till det beslut, som förliedet års Riksdag fattade och som Bevillnings-Utskottet nu har velat upplifva, ber jag få säga Kammaren att jag ingalunda funnit mig öfvertygad af de korta skäl, som Bevillnings-Utskottet här anført. Det är för öfrigt egentligen inga skäl utan endast en hänvisning till hvad Bevillnings-Utskottet vid föregående riksdagar yttrat.

Jag känner naturligtvis icke till förhållandena på alla mötesplatser i riket, men åtminstone på ett par sådana känner jag dem, och jag kan på grund deraf för Kammaren intyga, att, såsom vid dessa mötesplatser brännvinsförsäljningen blifvit ordnad, har, på sätt chefen för Landtförsvarsdepartementet nu anført, fylleriförseelsernas antal långt ifrån att tilltaga tvärt om i väsentlig mån aftagit. Men jag är också fullkomligt öfvertygad om, på grund af de lokala omständigheterna, att om man vill gå så bröstgänges till väga som här blifvit föreslaget, så blir följdén den, att det uppstår en liten lönkrog snart sagdt i hvarje stuga, ja, i hvarje buske i närheten af mötesplatserna, till hvilken nog truppen kommer att finna vägen, och att icke detta kommer att befordra disciplinen, tror jag är aldeles klart.

Det har visserligen inträffat vid mötesplatserna, att fylleriförseelser hafva förekommit, men det har, såsom chefen för Landtförsvarsdepartementet påpekat, egentligen varit bland beväringen och företrädesvis, om ej uteslutande på inryckningsdagen. Det är ty värr vanligt, att beväringen då medför dryckesvaror och äfven att vänner och fränder förse ynglingarne med större kvantiteter af sådana varor, än som rimligtvis på en gång kunna konsumeras; befålet får då söka taga reda på dryckesvarorna och taga dem ifrån beväringensynglingarne, hvilket också går lätt nog, ty vanligtvis äro en stor del af dem, såsom man säger, dödfulla den första dagen. Men dermed är det också slut, och sedan dess har beväringen på sista tiden uppfört sig utmärkt väl, och just därför att jag fruktar, att den goda ordning, som under de senare åren rådt, skulle i väsentlig mån rubbas, om man vidtog ett så våldsamt steg som här är föreslaget, ansåg jag mig icke kunna tillstyrka bifall till det beslut Riksdagen för sin del fattade förliedet år, och jag kan därför icke heller nu förorda bifall till Bevillnings-Utskottets förslag. Jag tror, att här med fullt skäl kan tillämpas hvad Hans Excellens Statsministern yttrat, nemligen »att allt för långt gående restriktiva åtgärder kunna befaras vid tillämpningen och framkalla resultat, som äro aldeles motsatta hvad man åsyftat.»

Jag erkänner Utskottets välvilliga afsigter, men det är icke nog med att ett förslag är välvilligt, det skall äfven vara praktiskt utförbart och kunna lemna tillfredsställande resultat, och det fruktar jag, i likhet med chefen för Landtförsvarsdepartementet, att detta förslag icke skulle komma att göra, och det är därför som jag anhåller att Kammaren, med afslag å Bevillnings-Utskottets förslag, ville bifalla Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Stråle, Wilhelm: Som jag icke har något skäl att tillägga till hvad som redan blifvit anfördt för bifall till Kongl. Maj:ts förslag, inskränker jag mig till att yrka afslag på Bevillnings-Utskottets betänkande i denna paragraf och bifall till hvad Kongl. Maj:t föreslagit.

Herr Bennich: På sätt Herr Krigsministern anför, har frågan förevarit vid de tre sista riksdagarna. I början föga beaktadt, vann yrkandet på förbud mot utskänkning vid mötesplatserna mer och mer uppmärksamhet, och vid sista riksdagen segrade den meningen inom begge Kamrarna, och beslutet blef sådant som Utskottet nu tillstyrkt. Hela denna bränvinsförsäljningslag är en undantagslagstiftning och en undantagslagstiftning i syfte att befrämja nykterheten. Anspråken på åtgärder i sådan riktning hafva allt mer och mer omfattats af hela folket, och jag tror icke att Riksdagen motsvarar folkets önsknings, om Riksdagen afslår det förslag, som här af Bevillings-Utskottet är för andra gången, nu i öfverensstämmelse med sista Riksdagens beslut, framlagdt. Det må vara och kan ju icke bestridas, att man gjort sådana erfarenhetsrön, som här från åtskilliga håll blifvit åberopade, men otvifvelaktigt är, att i samma mån som vi arbeta för att utsträcka vår försvarsorganisation till ett större anlitage af beväringinstitutionen och i samma mån som vi sjelfva förfäktat den åsigten, att denna institution skall blifva en uppfostringsanstalt för våra unga krigareämnen, i samma mån måste vi också se till, att icke för denna uppfostringsanstalt stiftas undantagslagar till förmån för mindre nykterhet. Det har länge existerat förbud mot bränvinsutskänkning vid sådana tillfällen, der större folksamlingar förekomma, äfven vid sådana tillfällen, da mognade män vanligtvis utgöra hela eller åtminstone största antalet af de närvarande. Skulle vi då icke våga att förbjuda utskänkning vid lägerplatserna? Jag för min del vågar tro, att försöket *bör* göras, och jag vågar tillika tro, att vederbörande regementsbefälhafvare med understöd af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och kronobetjeningen i orten ganska lätt skall kunna undanröjda de befarade lönkrogarna i lägrens närhet.

De af herrarna, som lefvat med någon längre tid, torde nog erinra sig, huruledes, då fråga var om lagförändringen från husbehofsbränning till fabriksbränning, det utmålades sasom en alldeles påtaglig fara, att vi skulle få lönbrännerier i stället för de förut vanliga husbehofsbrännerierna, och otvifvelaktigt inträffade också under första tiden en och annan dylik afvikelse från lagen, men med den skärpta uppmärksamhet, som egnades åt lagens efterlefnad, blefvo lönbrännerierna snart nog utrotade, och jag vågar tro, att de möjligen uppstående lönkrogarna ännu lättare skola kunna utrotas i närheten af sådana platser, der en stor mängd af ordningsmaktens handhafvare äro församlade.

Jag kan icke finna annat, än att ett afslag på dessa från folket ofta upprepade önsknings skall komma att betraktas med mycket oblida ögon å deras sida, som måste lemna sina söner och anförvandter till undergående af vapenöfning, och det är då bättre, om man i början får att kämpa med en och annan öfverträdelse af den strängare lagen än att afvisa en lag, som påkallas af det allmänna sträfvandet att befrämja nykterhet och ordning i vårt land.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Bexell: Jag bor nära intill en stad och har för min del kommit till den uppfattningen, att då utskänkingsställena i staden äro

*Förslag till
förordning
angående vil-
koren för
försäljning af
bränvin m. m.
(Forts.)*

Förslag till
föresäljning af
brännvin m. m.

(Forts.)

stängda till följd af marknad, beväringmönstring eller i allmänhet väntad större folksamling, är alltid fylleriförseelsernas antal större än då utskänkning är tillåten, och detta beror väl derpå, att då utskänkingsställena äro öppna, tänker ingen på att taga brännvin med sig och »sätta in» i sitt qvarter, såsom det heter, utan han går då på ett värdshus, tager sig någon lämplig förfriskning, och sedan är han vanligen nöjd.

Jag tillstyrker således bifall till Kongl. Maj:ts förslag, och min öfvertygelse är, att den stora erfarenhet, Herr Krigsministern har om lifvet på lägerplatserna, och hvilken han här framhållit är fullkomligt riktig, och att det verkar skadligt att uppställa sådana inskränkningar som den föreslagna, ty dels förtretar det allmänheten och dels föranleder det fylleriförseelser i ökad antal.

Herr Nisser: Äfven jag ber att få instämma med de herrar, som yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Bevillnings-Utskottet torde ursäktas, om jag anser det skäl, som af Utskottet blifvit anfördt för bifall till Utskottets förslag, nemligen att detta beslut två gånger förut blifvit föreslaget af Utskottet och en gång godkändt af Riksdagen, vara temligen svagt mot de skäl, som statsministern anfördt till statsrådsprotokollet för lydelsen af Kongl. Maj:ts förslag.

Motionärerna hafva flere gånger påpekat, att det skulle ligga en så stor frestelse deri, att brännvin finnes tillgängligt på mötesplatser, men jag vågar fråga, om frestelsen skulle blifva mindre, då den utlägges af *lönkrögare* omkring mötesplatserna, än då brännvinet finnes tillgängligt under skarp kontroll och serveras under allas ögon? Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet har också anfördt, att på alla de mötesplatser, der brännvinsutskänkning tagits bort, följden icke har visat sig blifva, att fylleriförseelsernas antal minskats, och då kan det väl icke vara skäl att följa den vägen. Denna verkan kan visserligen synas besynnerlig, men, mine herrar, om någon vill hafva brännvin, skaffar han sig det trots alla förbud och då han icke kan få sig en sup på mötesplatsen, inköper han utifrån större eller mindre kvantitet, under föresats visserligen att taga sig endast en eller två supar om dagen, men den förföriska drycken lockar honom, så att han super upp alltsammans på en gång, och följden deraf är alldeles gifven.

Om genom föreliggande förslag till lag kunde vinnas, att all spirituosa utestängdes från mötesplatserna, skulle jag vara den förste att vara med om detta förslag, men det är omöjligt att erhålla en sådan verkan.

Jag skall bedja att ur min egen erfarenhet få framdraga några fakta. Jag har sjelf tjenstgjort på fyra mötesplatser och vid två af dessa låg en krog inom en fjerdingsvägs afstånd, vid den tredje inom en half mil och vid den fjerde låg en så kallad badort alldeles invid mötesplatsen, och der hade restauratören rättighet att utskänka spirituosa *åt badgäster* — och skulle väl få det äfven, efter den formulering Bevillnings-Utskottet har gifvit åt § 13, allt framdeles. Men huru tro herrarne, att det gick till med utskänkningen »åt badgäster»

på detta sistnämnda ställe? Jo, då jag var der, tillämpades det på det sättet, att jag många gånger såg både soldater och beväringssynglingar, på hvilka man nog kunde se, att de knappast hade tagit något bad på hela sommaren, supå lika flitigt såsom »badgäster» som kronolänsmannen, hvilken icke heller var någon badgäst, men tömde sitt glas bland badgästerna. Då det finnes en så lätt tillgång till bränvin, kan det icke vara lämpligt att hänvisa truppen att supå utan kontroll, utan då är det vida bättre att hafva bränvin tillgängligt på mötesplatserna. Och jag får tillägga, att trots denna tillgång till bränvin så väl på mötesplatserna som strax utanför, det dock förekommit lönkrögeri omkring mötesplatserna i torpstugor, i kaffestånd och i buskarne omkring lägret, och min öfvertygelse är därför, att denna lagbestämmelse endast skulle drifva upp och uppmuntra lönkrögeriet, hvaraf följden skulle blifva ett större antal fylleriförseelser både på lägerplatser och ännu mera hos den civila befolkningen omkring eller i närheten af mötesplatser.

Jag vill äfven tillägga, att det ju är alldeles tillräcklig kontroll som Kongl. Maj:t föreslagit, då militärchefen skall anmäla och Konungens Befallningshafvande meddela tillstånd till utskänkning, och då militärchefen naturligtvis är tillräckligt rädd om sitt eget anseende för att icke öfvervaka, att icke några missbruk må ega rum.

Då ju förhållandet inom vårt land är sådant, att spirituosa räknas såsom *läskedryck*, och då Riksdagen tyckes hafva godkänt denna uppfattning, enär Riksdagen för sina egna ledamöter i sitt eget hus har behof af utskänkning, ehuru ledamöterna sitta i sina varma plenisalar eller i sina bekväma och angenäma utskottslokaler, under det soldaten äter nödgas vistas ute i ur och skur, och då genom ett sådant förbud som detta jag icke kan se annat, än att soldaten skulle blifva uppmanad och uppmuntrad att befordra lönkrögeriet, som är mycket mera omoraliskt, anser jag för min del, att intet skäl finnes att göra denna undantagsbestämmelse endast till följd af några opraktiska nykterhetsifræres nycker eller hvad man vill kalla det.

Jag anhåller därför om afslag å Utskottets förslag och bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna del.

Friherre Ericson: Då i det län, der styrelsen är mig anförtrodd, sedan flera år tillbaka har praktiserats just det, som Utskottet här har föreslagit, torde det må hända tillåtas mig att lemna några upplysningar om resultatet häraf, jemte det jag uttalar min egen åsigt i den nu föreliggande frågan.

Vid de corpser, som äro indelta inom Jemtland, har på truppens begäran befälet icke anhållit om utskänkning vid mötesplatsen. Det är nu 3 à 4 år, som det icke har varit utskänkning derstädes, men någon klagan från truppens eller befälets sida öfver, att utskänkning icke funnits, har icke förekommit, och åtminstone för mig har icke anmälts några olägenheter såsom lönkrögeri o. s. v., som deraf skulle hafva i trakten uppstått. Men hvad som är säkert är, att befolkningen är mycket nöjd och tacksam öfver det tillmötesgående, som befälet derigenom visat åt truppens och befolkningens önskningsar, och gifvet är, att de, som skola vara mest tacksamma, äro ordningsmaktens

Förslag till förordning angående vilkoren för försäljning af bränvin m. m.
(Forts.)

Förslag till
förrådning
angående vil-
koren för
försäljning af
bränvin m. m.
(Forts.)

handhafvare. Ingen olägenhet har i Jemtland uppstått deraf, att bränvinsutskänkning på mötesplatserna icke funnits.

Man säger, att det skulle vara nödvändigt för soldaten att få tillfälle att taga sig en sup för att återställa sina krafter efter de starka strapatser, som han skulle vara utsatt för, emot väta o. s. v., men jag ber att i det fallet få fästa uppmärksamhet på, att dessa soldater, hvarom här är fråga, icke äro några veklingar, som komma ur varma rum eller ens de komfortabla utskottslokaler, som en föregående talare nämt om, utan de äro arbetare, som äro vana att kläda svettig skjorta och att vara ute i ur och skur, och då de icke under öfriga delar af året sättas i tillfälle att köpa sig en sup, så fort de blifva trötta eller väta, tror jag icke det vara nödvändigare för dem att hafva tillfälle dertill under mötestiden. Men jag vill dock medgifva, att såsom en angenäm förfriskning kunde det ju tillåtas dem, ty jag är lika öfvertygad som arméns befäl, att vår indelta trupp icke skulle missbruka en sådan tillåtelse. Den vore därför ganska oskyldig dock endast i hvad som rör *stammen och den gamla truppen*. Men vi hafva äfven *bevärning*, och när föräldrar skicka sin son vid så unga år till mötesplatsen, är det icke utan en viss fruktan, att han skall »komma i olycka», såsom det kallas, och särdeles frukta de för, att bränvinet dertill skall vara bidragande orsak. Jag kan icke heller finna det lämpliga deri, att, då man systematiskt hela hans lif igenom undanhåller bränvinet för honom, man just vid det tillfället och den ålder, då han är lättast lockad och omgifven af kamrater, som äro af samma skrot och korn och samma ålder som han sjelf, skall utsätta honom för frestelsen.

Jag är för min del viss på, att det skulle verka godt hos befolkningen, om bränvinsutskänkning på lägerplatserna borttogos just för beväringens skull; och för den, som i likhet med mig är vän af ökad beväringsofning och nitälskar för hvad som kan förmå folket att dertill samtycka, är det icke möjligt att motsäga detta. Jag kan derföre för min del icke underlåta att, då här föreligger en fråga, som jag tror hafva stort inflytande på detta och kunna verka menligt för det mål vi vilja vinna, tillstyrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Lindahl: För min del är jag lifligt öfvertygad, att ett sådant undantagsstadgande, som här är föreslaget i 13 §, visserligen skulle i någon mån minska det *lofliga* bruket af spirituosa vid lägerplatserna, men betydligt öka *missbruket*, så vida man med missbruk förstår njutandet af spirituosa i öfverflöd, så att fylleri och dryckenskap deraf uppkomma. Jag har äfven någon liten erfarenhet af förhållandena vid den lägerplats, som finnes i närheten af Karlskrona. De fylleriföreseelser, som under mötestiden der inträffa, hafva icke i någon väsentlig del härledt sig från de under uppsigt af befäl och underbefäl stående marketenterierna, utan hafva hufvudsakligen tillkommit på grund deraf, att vänner och fränder, som kommit till lägret för att besöka sina anhöriga, medfört starka drycker och derigenom gifvit de exercerande tillfälle att få ett glas för mycket, eller ock derigenom att manskapet har från närliggande stad eller gästgiveri hemtat bränvin och haft detta med sig in i tälten och der förtärt för

*Förslag till
förordning
angående vil-
koren för
försäljning af
brännvin m. m.
(Forts.)*

mycket. Om man nu helt och hållet vill förbjuda lofligt och måttligt bruk af spirituosa, blir åtminstone vid denna lägerplats förutom lönkrögeri den gifna följdén, att manskapet går till de närbelägna utskänkningsplatserna och derifrån hemtar brännvin i större quantiteter, än de eljest skulle förtärt, samt att de sannolikt dermed komma att öfverlasta sig i högre grad än förut varit fallit eller de eljest skulle hafva gjort. Dessutom anser jag det vara högst menligt för truppen att på smygvägar förskaffa sig saker, som de äro förbjudna att på annat sätt åtkomma. Detta verkar i någon mån äfven demoraliserande, och lagstiftningen bör framför allt söka undvika sådana stadganden, som på medborgarne verka i en sådan riktning. Af denna anledning anser jag för min del, att det är riktigast, mest praktiskt och klokast att bifalla Kongl. Maj:ts förslag och förlita sig derpå, att Kongl. Maj:t skall vidtaga sådana åtgärder, som dock skola leda till det mål, hvar till vi alla sträfva, nemligen ökad nykterhet hos befolkningen.

Jag yrkar därför bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Friherre af Ugglas: Med anledning af det beslut, som Riksdagen förra året i denna fråga fattade, inhemtade Kongl. Maj:t yttrandén från Konungens vederbörande Befallningshafvande, och jag var äfven i tillfälle att för Stockholm få afgifva ett sådant yttrande. Jag tillstyrkte då bifall till Riksdagens förslag och jag har icke funnit mig öfvertygad om, att jag icke i det fallet handlade rätt. Jag stödde detta mitt tillstyrkande på den erfarenhet, som jag varit i tillfälle att inom den kommun jag tillhör vinna, och jag skall bedja att i största korthet få meddela Kammaren något derom.

För 8 à 10 år sedan var det vanligt här i Stockholm, att inom hvarje kasern fans ett marketenteri, från hvilket brännvin utskänktes. Vid hvarje regementes lägerplats på Ladugårdsgärdet fans det icke blott ett utan flera marketentier, derifrån likaledes brännvin utskänktes. Att förhållandet då icke var tillfredsställande kan jag försäkra. Detta förhållande ändrades så småningom. Först indrogos på vederbörande militärbefäls begäran alla marketentier *utanför* lägerplatserna på Ladugårdsgärdet. Redan detta verkade fördelaktigt. Sedermera hafva på befälets egen anhållan indragits alla marketentier, derifrån brännvin kunde utskänkas, så väl inom kasernerna som vid lägerplatserna och sedan 2 eller 3 år tillbaka har icke inom någon af garnisonsregementenas lägerplatser på Ladugårdsgärdet brännvin varit tillåtet till utskänkning. Detta är i största korthet förhållandet inom Stockholm. Jag kan nog inse, att denna fråga kan betraktas från olika håll, men senast i dag har jag haft ett samtal med den person inom Stockholm, som har till närmaste åliggande att öfvervaka *beväringen* och särskildt ordningen å dess lägerplatser, och han har utan någon tvekan och på min bestämda begäran att öppet säga sin mening förklarar, att förhållandet på den senare tiden blifvit väsentligt förbättradt. Nu vet jag mycket väl, att många andra orsaker kunna finnas såsom bidragande härtill, såsom den lyckligtvis särdeles lifliga nykterhetssträfvan, som på senare år egt rum inom vårt land, men för min del tror jag dock, att det är mycket lättare att falla, der frestelsen finnes,

Förslag till
förordning
angående vil-
koren för
försäljning af
brännvin m. m.
(Forts.)

än der den icke finnes, och att denna frånvaro af utskänkning utaf spirituosa särdeles inom *beväringsslågren* har verkat mycket godt.

Med en sådan erfarenhet torde Kammaren icke finna det underligt, att jag icke kan önska en återgång till det gamla förhållandet, såsom i Kongl. Maj:ts proposition i viss mån är föreslaget, utan att jag för min del helst ser, att det förhållande, som redan här inom Stockholm eger rum, må få fort fara. Det är långt från mig att bestrida de svårigheter och de betänkligheter, som så väl af Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet som af åtskilliga landshöfdingar och andre ledamöter här blifvit uttalade, och jag medgifver mycket väl, att förhållandet kan vara ett annat på landet än i en stor stad, der det naturligtvis finnes tillgång till en större ordningsstyrka, än man kan hafva tillgång till på landsbygden. Men vi hafva dock redan af en landshöfding hört, att i hans län tillämpas samma regler, som här föreslagits, och att de hafva verkat särdeles godt; och för min del skulle jag våga tro att, om man allvarligt tillämpade alla lagens föreskrifter, man i ganska väsentlig mån skulle lyckas att minska eller häfva de stora svårigheter, som här af några talare blifvit framhållna. Mine herrar, jag ber Kammaren likvisst besinna, att denna fråga först så småningom arbetat sig fram och icke nu först uppkommit. Den lyckades de två första riksdagarne den förevar aldrig att vinna denna Kammars bifall, ehuru den Andra Kammaren äfven då omfattade den med intresse. Förra riksdagen blefvo båda Kamrarna i frågorna eniga, och det skulle enligt min uppfattning icke vara lyckligt, i fall Riksdagen skulle visa sig vara så pass vankelmodig, att den ena gången återkallade hvad den föregående Riksdagen hade beslutat. Och ehuru jag för min del visserligen icke är särdeles fallen för att mycket rätta mig efter andras beslut, kan jag likvisst i denna fråga icke annat än fästa afseende vid det beslut, som af Medkammaren i går fattades, då Medkammaren med en *förkrossande majoritet* godkände Utskottets förslag; detta beslut kom just från det håll, der må hända kännedomen om dessa förhållanden är störst, och olägenheterna af den hittills varande brännvinsutskänkningen på mötesplatserna må hända göra sig mest gällande.

Villigt erkännande, såsom sagdt, att här kunna möta stora svårigheter vid tillämpningen af detta förslag, kan jag dock icke, med den erfarenhet jag vunnit från förhållandena i Stockholm, annat än instämma i Utskottets mening.

Herr vice Talmannen: Det lärer väl icke vara fråga om annat, än att en hvar, som här uppträder, har till syfte att söka befrämja nykterheten, och att skiljaktigheten i åsigtder således icke kan bero på något annat än olikhet i uppfattningen af hvad som bäst främjar nykterheten, ett absolut förbud eller ett vilkorligt medgifvande, sådant som Kongl. Maj:ts proposition innehåller. I fråga om valet mellan dessa meningar kan jag icke annat än sluta mig till dem, hvilka, efter min uppfattning, hafva det största intresset af att uppehålla nykterheten på lägerplatserna och tillika den största erfarenheten om, hvartill den bestämmelse leder, som nu blifvit af Utskottet tillstyrkt. Militärbefälet har med en ganska betydlig öfvervigt, för att icke säga

samstämmighet, enats om önskvärdheten och behovet af att få bibehålla rättigheten att eventuelt hafva bränvinsförsäljning vid lägerplatserna, och detta hafva de motiverat med det verkliga behof, som, äfven efter min uppfattning, mera vid läger än vid många andra tillfällen förefinnes, att bereda en måttlig tillgång på spirituosa och särskildt på nödvändigheten att förhindra lönkrögeri. Under sådana förhållanden synes det mig, som om det skulle vara betänkligt att, med fullkomligt åsidosättande af hela denna erfarenhet, kasta sig på den motsatta ytterliga åsigten och förorda ett beslut, hvilket, om det nu blir Riksdagens, väl också kommer att af Kongl. Maj:t godkännas. Man har särskildt lagt vikt på, att man undanhåller beväringssynglingarne bränvin under hela deras föregående lif, men på mötesplatserna utsätter dem för frestelser, hvilka der äro allra svårast. Jag lemnar derhän, i hvad mån den nuvarande lagstiftningen lyckats undanhålla ynglingen bränvin, innan han kommer till lägret, men så mycket är väl säkert, att under inga förhållanden kommer han under så sträng kontroll i beröring med denna frestelse, som just på lägerplatsen. Der har han befälet öfver sig, och fylleriförseelser blifva genast beifrade. Det förefaller mig således, som om det icke kunde sägas, att någon exceptionel frestelse der förekommer. Nu ligger utan tvifvel den allra största vikt uppå att undanrödja hvarje betänklighet mot beväringssynglingarnes inträde i lägret och de faror för deras sedlighet, som der kunna finnas. Men hvem har väl anledning att hysa en sådan önskan i högre grad än militärbefälet, på hvilket hela förebräelsen återfaller, om det icke lyckas att vid lägret vidmakthålla nykterhet och god ordning. Militärbefälet har nu sagt, att detta lyckas bättre, om på lägret finnes en ordnad bränvinsförsäljning, hvilken kan kontrolleras, än om all försäljning der förbjödes. Mot denna deras uppfattning synes det mig högst vanskligt att påyrka ett ovilkorligt förbud.

Man säger vidare, att det skulle vara en återgång, om Riksdagen nu icke beslöte ett sådant förbud. Det är icke någon återgång, utan ett bibehållande af den lagstiftning, som nu förefinnes, och hvilken medgifver, att på framställning af militärchefen må tillåtas bränvinsförsäljning å lägerplats. Lagstiftningen innehåller icke något hinder för att på de platser, der man med framgång sett ett motsatt förfaringsätt tillämpas, låta det fortfarande ske. Den innebär intet hinder att förbjuda bränvinsförsäljning, vare sig på Ladugårdsgärdet eller i Jemtland.

Det har vidare yttrats, att det skulle visa vankelmod hos denna Kammare, om den i år ändrade ett beslut, som den fattat vid förra riksdagen. Men, efter min uppfattning, lär det väl också vara Kammarens skyldighet att fästa något afseende vid den utredning, som Kongl. Maj:t i ämnet åstadkommit, och vid de skäl, som dervid blifvit framställda, och att icke helt enkelt, utan allt afseende på hvad den andra statsmakten ansett sig böra föreslå, och det resultat, hvartill den kommit, efter den mognaste pröfning och med full kännedom om det förra året fattade beslutets syfte, endast säga, att vi skola hålla oss vid hvad vi beslutit.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag i detta moment.

*Förslag till
föreskrift
angående vil-
koren för
försäljning af
bränvin m. m.
(Forts.)*

*Förslag till
förordning
angående vil-
koren för
försäljning af
brännvin m. m.
(Forts.)*

Herr Ekman, Oscar: Då jag tillåtit mig att begära ordet, kännes det påkostande att nödgas uppträda mot den åsigt, som uttalats af en bland regeringens ledamöter och äfven af den ärade höfding, som styr det län, jag tillhör. Men, som jag icke kan dela deras åsigt, anser jag det för en skyldighet att vid detta tillfälle uttala min mening. Herr Chefen för Landtförsvarsdepartementet hade godheten framställa flera exempel på, huru det hittills tillgått vid läger och vapenöfningsplatser, och framhöll att, ehuru utskänkning der egt rum, nykterheten dock allt mer och mer tilltagit. Jag kan icke annat än glädja mig öfver detta förhållande, men jag anser, att vid detta tillfälle det kan vara Kammarens skyldighet att mera tänka på framtiden än på den förflutna tiden. Vi hafva sett, att Andra Kammaren med stor majoritet antagit den nu förevarande paragrafen. Man kan säga, att det går likasom en bön genom landet: bevara oss för frestelsen. Den tid stundar snart, då vi måste skicka för allt längre och längre tid våra söner till vapenöfningarne, och det är säkert många här i Kammaren, som önska, att öfningarnes antal skall successive ökas. Under sådana förhållanden synes mig, att man bör gå Andra Kammarens och landets önskningsar till mötes.

Dessutom tror jag, att det kan vara någon fråga om, i fall denna Kammare afslår den förevarande paragrafen, huru vida icke detta kan vara en anledning till sönderrifvande af hela betänkanudet, hvilket jag för min del anser vara af allt för stor vikt för landet, för att böra på det sättet gifvas till spillo. Vi se, hurusom bland våra arbetare finnas hundratusental så kallade goodtemplare, hvilka sjelfmant afstå från allt begagnande af brännvin. Vi känna också, hurusom i England, på den engelska flottan, alla, från den lägste till den högste, kunna undvara spritdrycker och i stället begagna té. Vi veta äfven, att på våra nordpolsexpeditioner manskapet mått mycket bättre, om det icke begagnat sådana drycker. Jag tror då, att det icke vore så farligt om, genom antagande af denna paragraf, man skulle undanhålla brännvinet för armén vid tillfällen af möten. Jag tror också att med det goda förhållande, som är rådande mellan befäl och manskap vid våra trupper, det icke skall vara svårt att uppfostra dem till större nykterhet, och dermed vore då ett stort mål vunnet. Man har visserligen sagt, att det vore stor risk vid att förbjuda brännvinsförsäljningen, emedan ett sådant förbud skulle befordra lönkrögeri, och att detta skulle vara en orsak, hvarför man icke borde bifalla förevarande förslag. Men den risken finnes ju öfver allt, i våra stora städer och på andra platser, der många arbetare samlas. Det har dock der gått ganska bra att förebygga lönkrögeriet. Om man nu vänjer armén vid undvarandet af brännvin, skulle det vara en synnerligt stor fördel.

Jag hoppas och tror, att denna Kammare skall vidhålla det beslut i denna fråga, hvartill Kammaren förra året kom, och jag tror, att den dermed skall vinna erkännande i landet. Jag yrkar alltså bifall till Utskottets förslag.

Detta anförande emottogs med bifallsrop.

Herr Pettersson: Jag ber att Kammaren allvarligt behjertar alla de skäl, som här blifvit anförda för Utskottets förslag. Det talas om att fylleriförseelserna, enligt uppgifter från befälet, hafva varit blott så och så många. Men alla de fylleriförseelser, som förekomma bland befolkningen på orten i följd af denna tillåtna bränvinsutskänkning, de inga icke i rapporterna. Säkert är, att när en sådan bränvinsförsäljning vid läger eger rum, så är den ett frätsår, som uppstår under tiden, och många personer förspilla både tid och krafter derstädes. Man säger, att lönkrögerier annars skulle uppstå och supningen blifva mycket större. Vore detta sant, då skulle all bränvinsförsäljning gifvas fri för att befordra nykterheten, men vi måste väl erkänna, att just inskränkningarne i bränvinsförsäljningen hafva befrämjat nykterheten. Man har vidare sagt, att det egentligen är på in- och uttrykningsdagarne, som dessa förseelser förekomma, och att manskapet då har bränvin med sig eller får det till sig. Det kan nog vara möjligt till någon del, men det är dock ett annat förhållande, som hufvudsakligen gifver anledning till dessa på in- och uttrykningsdagarne anmärkta förseelser. Det är det, att manskapet då har svårt för att få några ordentliga måltider, och supeu skall då vara surrogat för maten, och när människorna äro fastande, blifva de äfven snart berusade. Jag kan icke finna något skäl, hvarför de skulle få mera bränvin, om det förbjödes.

Då man nu allt mera syftar till den allmänna värnpligten, och att ynglingarne skola längre tid uppehålla sig å mötesplatserna, och man till och med säger, att beväringsexercisen med hvad dertill hörer skall vara ett slags folkhögskola; då måste man se till, att ynglingarne der äfven få lära sig nykterhet, och att, när de förut hållits till nykterhet i hemmen, samt denna dygd der blifvit hos dem allvarligen inskräppt, de icke vid lägret få lära andra seder. Jag yrkar på det lifligaste bifall till Utskottets förslag.

Herr Abelin: Utskottet har, genom att angifva de hufvudsakliga skäl, hvarpå vederbörande myndigheter stödt sitt afstyrkande af det ifrågasatta förbudet mot bränvinsutskänkning på mötesplatser, gifvit mig fullt talande skäl för det yrkande om afslag å Utskottets betänkande, som jag ämnar framställa. Utskottet har visserligen förklarar, att det icke ansett de anförda skälen vara af den beskaffenhet, att de kunde rubba Utskottets redan två gånger förut uttalade mening. Men Utskottet lärer svårligen kunna bestrida skälens giltighet och har icke heller vederlagt desamma. Någon egen personlig erfarenhet om denna fråga kan Utskottet icke ega, och Utskottet måste sålunda, för att icke ledas af förutfattade meningar, grunda sitt beslut på andras erfarenhet. Nu förhåller det sig visserligen så, som Utskottet säger, att vederbörande myndigheter uttalat sig olika, att olika meningar om lämpligheten af det ifrågasatta förbudet förekomma, men jag kan icke fatta den logik, som ledt Utskottet till att sluta sig till mindretalets mening, då man väl måste förutsätta, att flertalets stöder sig på samma erfarenhet och på lika stor nitälskan för en god sakernas ordning som mindretalets. Af de civila myndigheterna, Konungens Befallningshafvande, hafva elfva yttrat sig för, men tretton emot förslaget. Således

Förslag till förordning angående vilkoren för försäljning af bränvin.
(Forts.)

*Förslag till
förordning
angående vil-
koren för
försäljning af
bränvin.
(Forts.)*

hafva vi redan här en stark mening mot detsamma. Men huru förhåller det sig då med de militära myndigheterna, de, som stå förhållandena ännu närmare? Jo! för att hålla oss till de hörda myndigheterna å fastlandet och till dem bland dessa, som ha till åliggande att öfvervaka och ansvara för de disciplinära förhållandena inom armén, så hafva fyra af fem afstyrkt detta förbud och den femte har, såsom ock Herr Statsrådet och Chefen för Landt försvarsdepartementet nys upplyste, tillstyrkt detsamma på sådant sätt, att hans tillstyrkan snarare kan anses såsom en afstyrkan. Nyssnämnda myndigheter, generalbefälhafvarne, hafva tvifvel utan stöd för sina åsigtter hos underlydande regements- och corpschefer, och då nu ingen har det ansvar och obehag af de förseelser, som uppkomma i följd af bränvinsutskänknin- gen å mötesplatserna just desse, hvilka hafva truppernas moraliska halt och öfvervakandet af deras uppförande närmast om händer, så bör man, synes mig, med förtroende till deras uppfattning, öfverlåta åt dem att fortfarande som hittills bestämma öfver de anordningar å mötesplatserna, som afse den goda ordningens upprätthållande.

Det är för öfrigt icke inom lägret, som oordningarne förekomma; det är utom lägret der man befarar, att oloflig bränvinsutskänkning eger rum, och hvarst, om förbudet kommer till stånd, den kommer att florera. Jag ber att få återupptaga ett af de motiv, som anförts af Herr Statsministern mot det ifrågakvarande förbudet, nemligen »att, derest utskänkning vid lägerplatser förbjudes, det med säkerhet kan antagas, att bränvin ändock på smygvägar skall inkomma i lägret, hvarigenom man i stället för en laglig och lätt öfvervakad utskänkning finge en oloflig och okontrollerad bränvinsförsäljning.»

Sanningen äfven här af lär man icke kunna bestrida. Men då frågar jag: vill man, för att förekomma en och annan enstaka förseelse, framkalla lagöfverträdelse och förbrytelser, som äro egnade att verka demoraliserande, icke blott på truppen utan äfven på den kringboende befolkningen! Man har sagt, att bevärigen hufvudsakligen är den, som skulle taga menligt intryck af den nu tillåtna försäljningen inom lägret. Men fylleriförseelserna bland bevärigen inträffa hufvudsakligen på inryckningsdagen, och annars, under mötet, oftast vid besök af bekanta, som hafva bränvin med sig.

Inom det distrikt, öfver hvilket jag för befäl, och der i allmänhet fylleriförseelserna endast sparsamt förekomma, har det inträffat, att vid det enda regemente, der förbud mot utskänkning af bränvin existerar, fylleriförseelserna just bland bevärigen varit flera än vid något af öfriga distriktets regementen, och vid ett af dessa regementen, der utskänkning af bränvin inom lägret är medgifven, har under ett par års tid icke en enda fylleriförseelse, vare sig bland stammanskapet eller bevärigen, förekommit; och vederbörande chefer hafva i den goda ordningens namn begärt att få hafva kvar en utskänkning, den de kunna öfvervaka och kontrollera, hvilket icke blir förhållandet, om man förbjuder utskänknin- gen i lägren.

Jag vill till slut fråga, huru skall det taga sig ut, att på samma gång man medgifver befålet en obegränsad rätt att tillfredsställa sina vanor och behof, man icke tillåter truppen att under den strängaste kontroll och i anspråkslösaste form tillfredsställa sina? Är detta ett

sätt att framkalla förtroende mellan befäl och trupp? Långt derifrån, det är egnadt att verka till undergrävande af disciplinen och det goda förhållande, som nu råder. Jag hemställer därför, att Kammar-
aren icke genom missförstådt nit fattar beslut, som verka störande på de nu rådande, i allmänhet mönstergilla disciplinära förhållandena inom armén. Jag yrkar afslag å Utskottets förslag och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

*Förslag till
förordning
angående vil-
koren för för-
säljning af
brännvin m. m.
(Forts.)*

Herr Bexell: En landshöfding har här framhållit de goda resultat, som visat sig vid mötesplatserna inom hans län. Jag vill blott påpeka, att på nämnda mötesplatser truppen genom egen öfverens-
kommelse begärde förbud mot brännvinsförsäljning. Jag är öfvertygad att, om Utskottets förslag går igenom, skall det ej blifva så väl ställt med nykterheten; ty det är skilnad på ett frivilligt åtagande eller ett tvång, hvilket faller äfven på dem som ej deraf gjort sig förtjente. Således är det alls icke troligt, att ett förbud mot brännvinsutskän-
ningen skall komma att medföra samma goda resultat, som erhöles vid de nämnda mötesplatserna. För öfrigt är jag fullt öfvertygad, att befäl samt beväringssynglingar af de så kallade bättre samhällsklas-
serna icke komma att ställa sig detta förbud till efterrättelse, och en sådan olikhet väcker ond blod hos det öfriga manskapet, och följden blifver smygsupning inom och utom lägret. Att icke lönkrögeri kan undvikas omkring mötesplatserna är säkert, äfvensom att befälet nöd-
gas tolerera dessa krogar, för så vidt ej allt för stora olägenheter visa sig uppstå af dem. Men det är högst origtigt att genom en oegentlig lagstiftning nära nog nödga personer, som skola lära sig skick och ordning, till olydnad och brottslighet. Dessutom är det ju alltid den förbjudna frukten som smakar bäst, och äfven därför komma de att suppa mer än annars. Och hvarje gång anhöriga och bekanta komma att halsa på dem, hafva de brännvinskaggar med sig, alldeles som vid torgdagar och marknader, då de bjuda och säga, »tag dig nu, så att du känner det, ty i morgon får du ingenting». På grund af hvad jag yttrat yrkar jag bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Forssell, Hans: För den, som icke har någon egen erfarenhet eller åtminstone blott en mycket aflägsen sådan, vare sig om lägerlifvets frestelser eller dess mönstergilla skick, sådant det blifvit skildradt af åtskilliga talare inom Kammar-
aren, är det svårt att bilda sig en egen öfvertygelse i denna fråga, och denna svårighet har växt ut ännu mera, sedan så många och betydande militära auktoriteter reserverat sig mot Utskottets förslag. Den argumentation, som de använt, synes mig egentligen hvila på motsättningen mellan den ordnade, väl hållna och kontrollerade förtäringen inom lägret å ena sidan såsom något förträffligt, och å andra sidan den ordnade, otillåtna lönförtäringen utanför lägret, hvilken man framställt såsom en oundviklig följd af Utskottets förslag. För min del får jag bekänna, att jag icke är alldeles öfvertygad om omöjligheten af att hämma och till och med hindra lönkrögeriet vid lägren. Det har visat sig på många andra områden hafva varit möjligt. De stora vådor, man gång efter annan förespeglat såsom oafvisliga följder af nästan hvarje slags inskränkning

*Förslag till
förordning
angående vil-
koren för för-
säljning af
bränvin m. m.*
(Forts.)

i bränvinsutskänknigen, hafva nästan alltid efter någon tids erfarenhet visat sig icke vara så stora, som man i början hade befarat.

För det andra kan jag mycket väl förstå de många familjefäder i vårt land, hvilka säga: det är just den ordnade, kontrollerade, så att säga officiella bränvinsförsäljningen vid lägren som vi frukta. Staten ålägger oss såsom en ovilkorlig skyldighet att skicka våra barn till lägret. I våra hem och i deras granskap hafva de icke förtärt bränvin. Nu för första gången i statens s. k. uppfostringsanstalt vid lägret under inflytande af ett gladt kamratlif och den ysterhet, som der naturligen måste råda, blifva de lätt vänjda att på ett fullt ordnad sätt och så att säga med riktigt godt samvete förtära rusdrycker. Sådant förtäring blir kanske nu för dem en vana, som de föra med sig tillbaka till hemmen och behålla för hela lifvet. Dessa familjefäder, som uttrycka sitt ogillande och sina farhågor för just dylika anordningar vid lägren, de hafva under senare tid vuxit mer och mer i antal, de utgöra redan en så betydlig skara i vårt land, att deras tal förtjenar stort afseende. Ja, jag vill påstå, att de hafva en verklig *rättsfordran* att framställa, och det är inför denna rättsfordran, som jag låter mina icke så små betänkligheter mot det föreslagna lagstadgandet falla. Jag inser icke huru mot denna rättsfordran egentligen något annat rättskraf kan uppställas; ty de, som önska att deras söner må få förtära bränvin vid lägren, hafva naturligtvis ingen afsevärd rätt. Det enda skulle då vara den indelta stamtruppens fordran på fri förtäring, ett anspråk, som också framlyst i åtskilliga talares anföranden, och slutligen militärbefällets rätt att få så stora lättnader som möjligt i sitt visserligen ganska tunga och dryga ällgäende att upprätthålla disciplinen i lägren. Jag hyser det största undseende för militärbefälhafvarnes ansvar i detta afseende, men inför familjefädernas rättsfordran synes mig dock detta anspråk böra stå tillbaka. Det tillhör oss, efter min tanke, att vidhålla Riksdagens föregående beslut. Låt lagen stadga detta förbud. Inom några år har man till fullo pröfvat förbudets verkningar. Om det då skulle visa sig omöjligt att genomföra detsamma, om alla de svårigheter, som herrar militärer här hafva förespeglat oss, skulle verkligen inträffa i stället för de motsatta erfarenheter, hvarom Herr Öfverståhållaren och åtskilliga andra talare här i dag burit vittne, då kan det vara tid att återgå till det gamla. De anspråk, på hvilka vi stödjade oss, som yrka lagbudet, äro för allvarliga, hafva för mycket berättigande i sig för att kunna undanskjutas, och med hänsyn dertill vägar jag yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Widmark, Olof: Den nu gällande bränvinsförordningen har medfört många och stora fördelar. Deribland räknar jag, att det finnes stora landsträckor, der det numera icke finnes någon laglig bränvinsutskänkning och der till följd deraf bränvinet icke heller är en daglig dryck i hemmen. De hem ökas snart sagdt med hvarje dag, der bränvinet icke förekommer. Den ynglingaskara växer därför ock för hvarje dag, som vid bevaringsålderns inträde icke har förtärt spirituosa. Härtill har utom bränvinsförfattningen äfven det vaknande, religiösa nitet bidragit. Föräldrarne i sådana hem se verkligen med

bedröfvelse och fruktan sönerns marsch till lägerplatsen. De inbilla sig att sönerna der skola lära hvad de förut icke hafva kunnat och hvad de förut hafva undgått, nemligen bruket af spirituosa, och jag hemställer, om icke denna uppfattning om de frestelser, som skola möta ynglingarne å lägerplatsen, berättigar föräldrarne till fruktan och ängslan. Den yngling, som på lägerplatsen, trots förbudet, skaffar sig brännvin, för dock med sig medvetandet om att han deri gör orätt, och äfven det är, enligt min uppfattning, en känsla som bör genom lagstiftningen underhållas. Jag får på dessa i korthet angifna skäl yrka bifall till Utskottets förslag.

Förslag till förordning angående vilkoren för försäljning af brännvin m. m.
(Forts.)

Friherre Leijonhufvud: Jag hade icke tänkt uppträda i denna fråga, men da jag i afseende på den nu föredragna paragrafen befinner mig på en annan ståndpunkt än de militärer, som här yttrat sig, anser jag mig pligtig uttala, att min erfarenhet i saken icke bestyrker nödvändigheten af att hafva krogar bland trupperna. Under de fältmarscher, som ingenjörstrupperna årligen göra, far numera icke brännvin finnas medfördt, och det är icke mer än ett ord bland befälet, att detta är hufvudskälet till att under dessa marscher nästan aldrig några oordningar och således icke heller några bestraffningar ega rum. Truppen har legat en längre tid på Laxön vid Elfkarleby; der finnes icke heller någon brännvinsutskänkning, men det har ibland gjorts försök till lönkrögeri i granskapet. Det skickades då efter en polisbetjent från Upsala, och med tillhjälp af några korporaler höll han skallgång efter lönkrögare med den påföljd, att efter ett par dagar var brännvinet borta och kom icke tillbaka. Vid de tillfällen, brännvin fans att tillgå, visade sig genast de oundgängliga följderna, slagsmål med drängarne och bråk med pigorna.

Vid Karlsborg fans det i min ungdom tre krogar, och dessutom lönkrogar; dessa äro nu alla borttagna. En person i granskapet begärde att få inrätta en krog alldeles invid fästningen, hvarigenom lönkrögriet skulle utrotas. Kommunalmyndigheterna inom samhället afstyrkte, men kommandanten på fästningen tillstyrkte bifall på samma skäl, som vi här hört, hvarför ock tillstånd erhöles; men krogen medförde så många obehag, att man efter två år blef tvungen att indraga den. Jag är öfvertygad, att lönkrögriet icke kan åstadkomma så stor skada som de officiella krogarna vid lägerplatserna.

Sådan är den erfarenhet, till hvilken jag kommit och hvilken för-
mår mig att rösta för Utskottets förslag i denna punkt.

Herr Ekenman, Viktor: Efter de tre sista talarnes anföranden, hvilkas åsigtter jag till alla delar biträder, är det för mig en pligt att fatta mig ganska kort. Det är dock ett argument, som här är framfördt, hvilket jag ber att få upptaga något litet. Man säger, att det skulle föranleda större svårigheter att hålla ordning, om förbud utfärdades mot brännvinsutskänkning. Man har någon erfarenhet på ett annat håll i detta afseende. Det är, såsom Kammarne känner, förbjudet att vid marknader hålla utskänkning. Erfarenheten har visat, att häraf hafva resulterat större nykterhet, bättre ordning, större sedlighet. Är det då möjligt att tänka, att icke en längre tids erfarenhet

*Förslag till
förordning
angående vil-
koren för för-
säljning af
brännvin m. m.
(Forts.)*

skall gifva samma resultat på det militära området? Jag är öfvertygad, att de militära myndigheterna äro lika skickliga att hålla ordningen vid makt som de civila, och då bör det blifva samma resultat.

Jag ber slutligen att få erinra derom, att, sedan Andra Kammaren nu har antagit Utskottets förslag i denna punkt, ett motsatt beslut af Första Kammaren möjligen eller kanske säkerligen skulle föranleda ett afslag på hela den föreliggande frågan, ty en sammanjemkning af så olika beslut lär väl icke vara möjlig att åstadkomma. Jag vågar därför till Kammaren rigta en vördsam anhållan, att Kammaren icke genom ett afslag å denna paragraf må föranleda ett afslag å hela denna lag, hvars antagande jag anser vara så nyttigt och nödvändigt. På grund af hvad jag haft äran anföra yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att i afseende på förevarande moment yrkats dels godkännande af Utskottets förslag, dels ock att Kammaren, med afslag å Utskottets förslag, så vidt det skilde sig från motsvarande del af Kongl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag, skulle godkänna Kongl. Maj:ts förslag i denna del oförändradt.

Härefter gjorde Herr Grefven och Talmannen propositioner enligt dessa bada yrkanden samt förklarade sig finna propositionen på momentets godkännande med den lydelse, som Utskottet föreslagit, vara med öfvervägande Ja besvarad.

Flere ledamöter begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som godkänner mom. 1 i § 13 uti den af Bevillnings-Utskottet i betänkandet N:o 7 föreslagna förordning, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås momentet, så vidt det skiljer sig från motsvarande del af Kongl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag, och godkännes Kongl. Maj:ts förslag i denna del oförändradt.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 51;

Nej — 38.

Den fortsatta behandlingen af förevarande betänkande uppsköts till aftonsammanträdet.

Upplästes och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

N:o 53, angående regleringen af utgifterna under riksstatens första hufvudtitel;

N:o 54, angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel;

N:o 55, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel; samt

N:o 62, angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar.

Kammaren åtskildes kl. 2,48 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.
